อนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
(เป็นกรณีพิเศษ)

เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ (ตั้งตรงจิตต์)

าปนสถานวัดตรีทศเทพ กรุงเทพมหานคร
วันอังคารที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2529
เวลา 17.30 น.

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๕๗๙๖

สำนักพระราชวัง

๑๕ เมษายน ๒๕๒๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเพลิงศพ เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ เป็นกรณีพิเศษ ณ เมรุวัดตรีทศเทพ กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๙ เวลา ๑๗.๓๐ น. พระราชทานเพลิง

อุดมศักดิ์/พิมพ์/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ เพื่อทราบ.
	เครื่องพระราชทานเพลิง และเจ้าพนักงานผู้เชิญมานี้ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

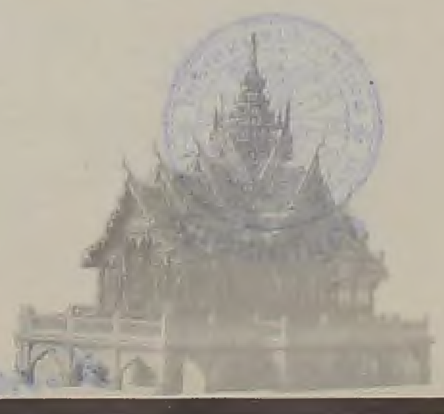
With the Compliments

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ (ตั้งตรงจิตต์) ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 13 มีนาคม 2529 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ ณ ฌาปนสถาน วัดตรีทศเทพ กรุงเทพมหานคร ในวันอังคารที่ 1 กรกฎาคม 2529 เวลา 17.30 น. นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม และเป็นเกียรติอันสูง แก่ เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ และครอบครัว หาที่สุดมิได้ พระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ หากเจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ ทราบได้ด้วยวิญญาณวิถีใด คงจะมีความปลื้มปิติซาบซึ้ง ในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้เช่นเดียวกัน

ข้าพระพุทธเจ้า และบุตร ธิดา ของ เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างสุดซึ้งยากที่จะหาสิ่งใดเปรียบเทียบได้ และจะเทิดทูนไว้เหนือเกล้าฯ เป็นศิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลตลอดกาล

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า
พันเอก พยุง ตั้งตรงจิตต์ และบุตร ธิดา

เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ (ตั้งตรงจิตต์)
ชาตะ 4 มกราคม 2444
มรณะ 13 มีนาคม 2529
สิริรวมอายุ 84 ปี 2 เดือน 9 วัน

เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ เมื่ออายุ 30 ปี

ที่ ๑๕/๒๔๗๖

ประกาศนียบัตรฉบับนี้

ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

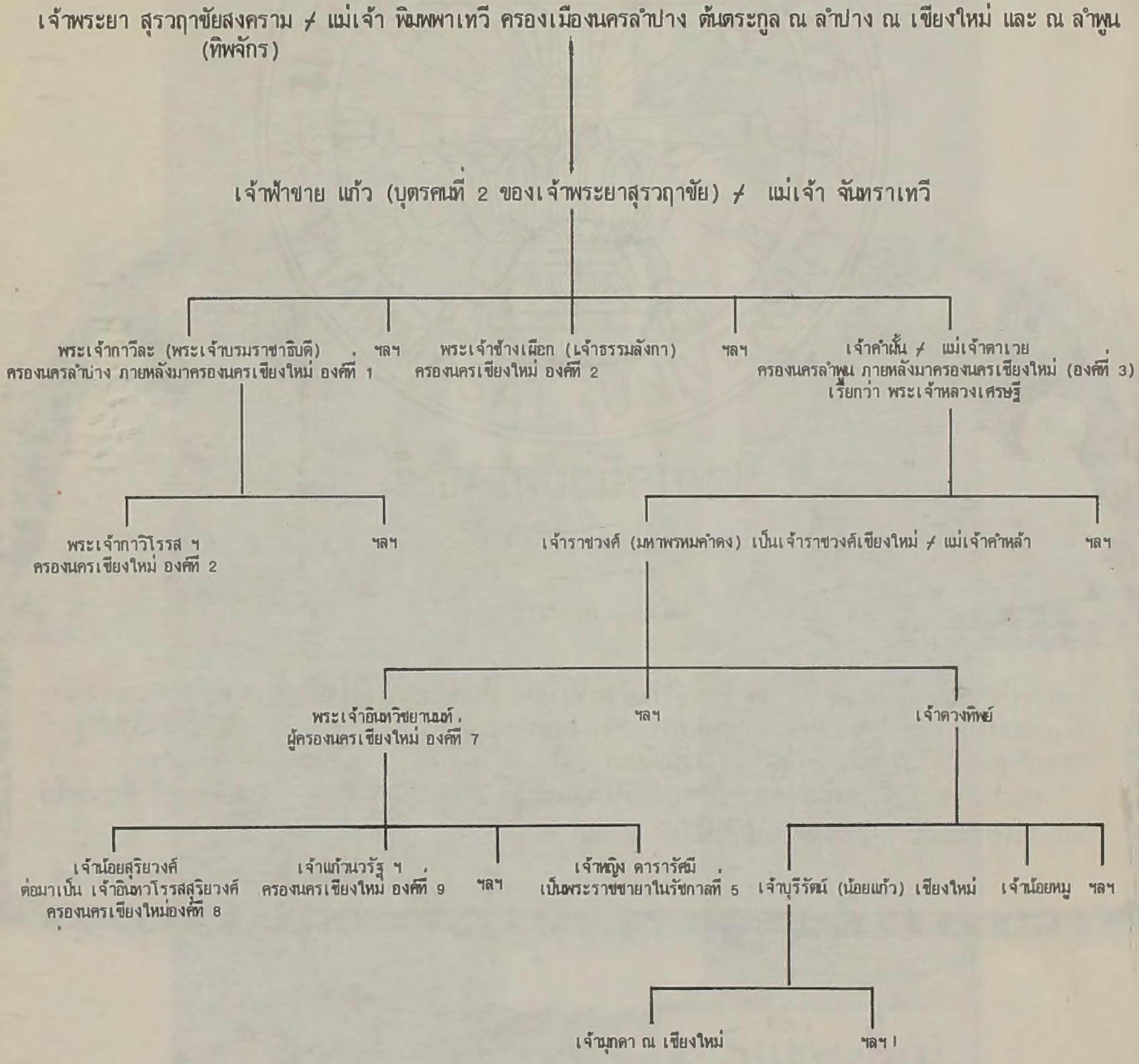
นางสาวมุกดา ณเชียงใหม่

เกิดพุทธศก ๒๔๔๔ อายุ ๓๒ ปี บุตรี เจ้าบุรีรัตน์ ณเชียงใหม่ ศึกษาวิชชาในโรงเรียน การพยาบาลและอนามัย แห่งกองบรรเทาทุกข์ ของสภากาชาดสยาม สอบวิชชา พยาบาล ได้สำเร็จบริบูรณ์ ตามหลักสูตรของโรงเรียนนี้แล้ว แต่ณวันอังคาร ที่ ๒๕ เมษายน พุทธศก ๒๔๗๖

ขออำนวยพรให้เจริญอายุวรรณสุขพลปฏิภาณคุณสารสมบัติจิรัฏฐิติกาล และจงบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่มนุษยชาติสืบไป เทอญ ฯ

อุปนายกผู้อำนวยการสภากาชาดสยาม

ลำดับวงศ์ตระกูล

ตระกูล ณ เชียงใหม่

ประวัติ ตระกูล ณ เชียงใหม่

ตระกูล ณ เชียงใหม่ เป็นตระกูลของเจ้านายฝ่ายเหนือ ที่มีความสำคัญอย่างมากในประวัติศาสตร์ประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยที่ลานนาไทยทำการต่อต้านการรุกรานของพม่า และการรักษาอิสระภาพของบ้านเมือง เรื่องราวที่ตระกูล ณ เชียงใหม่ เข้ามาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยนั้น มีหลักฐานปรากฏอยู่ในหนังสือพงศาวดารโยนก เขียนโดยพระยาประชากิจกรจักร์ (แช่ม บุนนาค) ภายใต้ภาคที่ 6 ทิพวงศ,สยามสมัย บริเฉท ที่ 23 ว่าด้วยนายทิพช้างเป็นเจ้านครลำปาง ต่อไปนี้จะขอเล่าประวัติสังเขปเพื่อให้ทราบว่านายทิพช้างหรือทิพจักรวเนจร ได้เป็นพระยาสุรวฤาไชยสงคราม เจ้าเมืองนครลำปาง และเป็นต้นตระกูลเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ และลำพูน ได้อย่างไร เมื่อทั้งสามนคร มีเจ้าผู้ครองนครแล้ว ตระกูล ณ ลำปาง, ณ เชียงใหม่ และ ณ ลำพูน จึงได้กำเนิดขึ้น

ในสมัยที่เจ้าองคำชาวเมืองล้านช้างปกครองเมืองเชียงใหม่อยู่นั้น พม่าได้ยกกองทัพมาสู้รบจนต้องเสียเมืองให้แก่พม่าข้าศึก หัวเมืองโดยรอบจึงพากันถือโอกาสแยกออกเป็นหมู่เป็นเหล่า แล้วรบราแย่งชิงอำนาจกันเอง โดยคิดว่าเมื่อครองอำนาจได้แล้วก็จะขับไล่พม่าออกไป แต่วิธีการดังกล่าวหาได้เป็นผลสำเร็จไม่ ดินแดนลานนาไทยจึงตกอยู่ในภาวะบ้านแตกสาแหรกขาด ประชาชนไม่มีความสงบสุข

ระหว่างจุลศักราช 1091 กับ 1094 (พ.ศ. 2272 กับ พ.ศ. 2275) มีพระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดนายาง ที่เมืองลำปาง มีวิทยาคมแก่กล้าและมีผู้คนนับถือมาก ได้ร่วมกับสมภารวัดสามขากับสมภารวัดบ้านฟ้อนลาสิกขาบทออกมาตั้งเป็นก๊กขึ้น เพื่อรวบรวมอำนาจและกำลังควบคุมเมืองลำปาง เพราะในขณะนั้นไม่มีเจ้าผู้ครองนครและขุนเมืองทั้งสี่คนที่รักษาเมืองอยู่ก็ไม่มีอำนาจพอ ท้าวมหายศเจ้าเมืองลำพูนทราบข่าวการตั้งตัวของอดีตเจ้าอาวาสวัดนายางก็เกิดความไม่พอใจ เกรงว่าจะมีอำนาจมากขึ้น จึงยกกำลังมาปราบปรามที่ตำบลป่าตัน (ป่าพุทรา) กองทัพอดีตเจ้าอาวาสวัดนายางสู้ไม่ได้แตกพ่ายไปและถูกล้อมอยู่ที่วิหารวัดพระธาตุลำปางหลวง ครั้นตกถึงเวลากลางคืนอดีตเจ้าอาวาสและสมภารผู้ช่วยทั้งสองแอบหนีจากวงล้อมออกไปได้ แต่ก็ไปได้ไม่ไกล เพราะฝ่ายข้าศึกทราบทันท่วงทีและติดตามไปยิงตายทั้งสามคน กองทัพของท้าวมหายศจึงเป็นฝ่ายชนะเลยยึดมั่นอยู่ที่วัดพระธาตุลำปางหลวงนั่นเอง แล้วรีดไถทรัพย์สินของราษฎรแถบนั้นจนเป็นที่เดือดร้อนกันทั่วไป ในที่สุดก็สามารถยกพลเข้าปล้นและยึดเอาเมืองลำปางได้ทั้งเมือง

ต่อมาพระมหาเถระเจ้าอธิการวัดพระแก้ว ทนดูการกดขี่ข่มเหงราษฎรต่อไปไม่ได้ จึงคิดการที่จะเอาเมืองลำปางคืนจากอำนาจข้าศึก จึงได้หารือกับลูกศิษย์และญาติโยมที่เคารพนับถือท่าน ต่างก็เห็นพ้องกันว่าความดำรินี้จะสำเร็จได้ ถ้าจะเลือกเอานายทิพ ซึ่งเป็นพรานปืนที่มีความกล้าหาญมาก มีสติปัญญาดี มีศีล มีสัตย์ และมีกำลังสามารถล่าช้างเถื่อนได้ด้วยตนเอง จนได้สมญาว่า **"ทิพช้าง"** มาเป็นนายพลปราบท้าวมหายศ เมื่อตกลงกันแน่นอนแล้วจึงได้เชิญนายทิพช้างมาปรึกษาเพื่อมอบอำนาจให้ทำงานสำคัญนี้ นายทิพช้างยินดีและรับรองจะปราบปรามข้าศึกให้ได้ พร้อมกับให้ความเห็นว่า **"ข้าศึกชาวลำพูนก็เที่ยวตามพื้นดินกินข้าวเหนียวเหมือนกันกับเรา หาควรยั่นเกรงกันไม่"** ว่าแล้วนายทิพช้างก็รวบรวมพลได้สามร้อยคน เข้าบุกประหารท้าวมหายศตาย แล้วรุกไล่ข้าศึกที่แตกหนีไป จนถึงดอยดินแดงในเทือกเขาผีปันน้ำ ราษฎรทั้งหลายเห็นว่านายทิพช้างจะเป็นที่พึ่งได้ต่อไป จึงขอให้พระมหาเถระเจ้าอธิการวัดพระแก้วประกอบพิธีปราบดาภิเษกให้นายทิพช้างเป็นเจ้าพระยาสุระวฤาไชยสงคราม ปกครองเมืองนครลำปางเมื่อจุลศักราช 1094 ปีชวด จัตวาศก (พ.ศ. 2275) นับได้ว่าเป็นตระกูล ณ ลำปาง, ณ เชียงใหม่ และ ณ ลำพูน ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เจ้าพระยาสุระวฤาไชยสงครามครองเมืองลำปางเป็นมณฑลเอกราชอยู่นาน 27 ปี จึงถึงพิราลัย

ต่อมาในภายหลังตระกูลของท่านซึ่งได้ขยายกว้างออกไปในหัวเมืองลานนาไทย ต้องรับภาระเป็นผู้นำในการสู้รบกับพม่าข้าศึกที่เข้ามารุกรานเพื่อขยายอำนาจ และในบางสมัยก็ต้องดำเนินนโยบายทางการเมืองเพื่อรักษาดินแดนและผลประโยชน์ของบ้านเมือง จึงเห็นได้ว่าตระกูลของเจ้าพระยาสุระวฤาไชยสงครามได้พยายามสร้างคุณงามความดีตามสายโลหิตของวีระชนบรรพบุรุษตลอดมา ตัวอย่างที่สำคัญในสายโลหิตอีกท่านหนึ่งก็ได้แก่พระเจ้ากาวิละ ซึ่งร่วมกับพี่น้องรวมเจ็ดคน หรือ **"เจ้าเจ็ดตน"** ต่อสู้กับพม่าข้าศึกร่วมกับเจ้าพระยาจักรี จนสามารถขับไล่กองทัพพม่าออกไปจากเมืองเชียงใหม่และหัวเมืองฝ่ายเหนืออื่น ๆ ได้สำเร็จ รักษาอิสระภาพของลานนาไทยไว้ได้ในแว่นแคว้นสยามประเทศ จนถึงปัจจุบันนี้ ตระกูล ณ เชียงใหม่ จึงเป็นตระกูลประวัติศาสตร์ของลานนาไทยตระกูลหนึ่งที่ควรยกย่องสรรเสริญ

จาก หนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ
เจ้าราชบุตร

ลำดับวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 1

พระเจ้าบรมราชาธิบดี (กาวิละ) โอรสของเจ้าฟ้าชายแก้ว เป็นเจ้าผู้ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2325 ระหว่างรัชกาลที่ 1 พิราลัย พ.ศ. 2358 ครองนครอยู่ได้ 33 ปี

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 2

เจ้าช้างเผือก (ธรรมลังกา) โอรสของเจ้าฟ้าชายแก้ว เป็นเจ้าผู้ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2358 พิราลัย พ.ศ. 2365 ครองนครอยู่ได้ 7 ปี ระหว่างรัชกาลที่ 2

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 3

เจ้าเศรษฐี (คำฝั้น) โอรสของเจ้าฟ้าชายแก้ว เป็นเจ้าผู้ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2365 ระหว่างรัชกาลที่ 2 พ.ศ. 2368 ครองนครอยู่ได้ 3 ปี

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 4

เจ้ากากะวรรณาธิบดี (พุทธวงศ์) โอรสของเจ้าพ่อเรือน เป็นเจ้าผู้ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2368 ระหว่างรัชกาลที่ 3 พิราลัย พ.ศ. 2389 ครองนครอยู่ได้ 21 ปี

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 5

พระเจ้ามโหตรประเทศ (เจ้าหนานมหาวงศ์) โอรสของเจ้าช้างเผือก เป็นเจ้าผู้ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2389 ระหว่างรัชกาลที่ 3 พิราลัย พ.ศ.2397 ครองนครอยู่ได้ 8 ปี

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 6

เจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ (เจ้าสุริยวงศ์) โอรสของเจ้าบรมราชาธิบดี (เจ้ากาวิละ) เป็นเจ้าผู้ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2397 ระหว่างรัชกาลที่ 4 พิราลัย พ.ศ. 2413 ครองนครอยู่ได้ 16 ปี

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 7

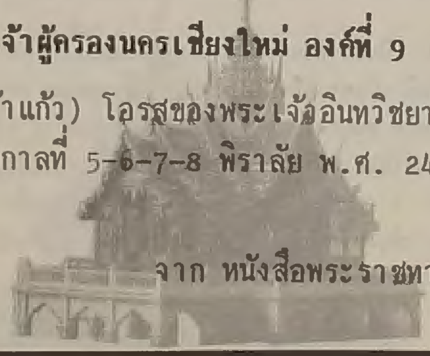
พระเจ้าอินทวิชยานนท์ (เจ้าอินทนนท์) โอรสของเจ้าราชวงศ์ ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2413 ระหว่างรัชกาลที่ 5 พิราลัย พ.ศ. 2440 ครองนครอยู่ได้ 27 ปี

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 8

เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ (เจ้าสุริยะ) โอรสพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เป็นเจ้าผู้ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2440 ระหว่างรัชกาลที่ 5 พิราลัย พ.ศ.2452 ครองนครอยู่ได้ 12 ปี

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 9

เจ้าแก้วนวรัฐฯ (เจ้าแก้ว) โอรสของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เป็นเจ้าผู้ครองนคร เมื่อ พ.ศ. 2452 ระหว่างรัชกาลที่ 5-6-7-8 พิราลัย พ.ศ. 2482 ครองนครอยู่ได้ 30 ปี

จาก หนังสือพระราชทานเพลิงศพ "เจ้าราชบุตร"

ประวัติ

เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ เป็นบุตรีเจ้าน้อยหมูและเจ้าบัวคำ ณ เชียงใหม่ เกิดเมื่อวันที่ 4 มกราคม พุทธศักราช 2444 ตรงกับวันเสาร์ เดือน 10 แรม 10 ค่ำ ปีฉลู สัมฤทธิศก จุลศักราช 1263 รัตนโกสินทร์ 120 ที่คุ้มเมืองเชียงใหม่ มีพี่ชายร่วมอุทร 1 คน คือ เจ้าน้อยดวงคำ เป็นเจ้าในตระกูล ณ เชียงใหม่เลขที่ตามประวัติ 2891052

เจ้ามุกดา กำพร้าท่านพ่อเมื่อขณะอายุยังเยาว์ เจ้าบุรีรัตน์ (น้อยแก้ว) และเจ้าแม่เรณุวรรณา[1] ณ เชียงใหม่ ได้อุปการะและรับเจ้ามุกดาเป็นบุตรบุญธรรม ด้วยเหตุนี้ ในทะเบียนราษฎร์ (สำมะโนครัว) ปรากฏว่า เจ้าบุรีรัตน์และเจ้าแม่เรณุวรรณา เป็นท่านพ่อและท่านแม่ ร่วมกับบุตรของท่านซึ่งมี

1.	เจ้าน้อยสีเมือง	2.	เจ้าหญิงอัมพวัน
3.	เจ้าสงวน	4.	เจ้าหญิงโสภา
5.	เจ้าหญิงพุดขาน	6.	เจ้าสว่าง
7.	เจ้าหญิงจินตนา	8.	เจ้าหญิงจินดา
9.	เจ้าหญิงอุบลรัตน์	10.	เจ้าหญิงวัฒนา
11.	เจ้าหญิงอาภรณ์	12.	เจ้าหญิงโฉมชบา
13.	เจ้าหญิงวรรณา	14.	เจ้าหญิงศรีจงกล
15.	เจ้าสมสกุล	16.	เจ้าทิพมาศ
17.	เจ้าหญิงอำภา		

เจ้ามุกดา เมื่อเยาว์วัย ในปีพุทธศักราช 2451 เจ้าดารารัศมี[2] พระราชชายา ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้กราบทูลพระกรุณาขอพระบรมราชานุญาตสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯ เสด็จเมืองเชียงใหม่ เพื่อเป็นการทรงเยือนมาตุภูมิและพระประยูรญาติ และได้เสด็จกลับกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2452 การเสด็จกลับกรุงเทพมหานคร คราวนั้น เจ้าดารารัศมี พระราชชายา ได้ทรงนำเจ้านายฝ่ายเหนือที่อายุน้อย ๆ ลงมากรุงเทพฯ หลายองค์ด้วยกัน ในจำนวนนี้มีเจ้ามุกดาและเจ้าสร้อยสุวรรณ[3] ได้ตามเสด็จลงมาด้วย ซึ่งในขณะนั้น เจ้ามุกดามีอายุได้ 7 ปี การนำเจ้านายฝ่ายเหนือลงมาในคราวนั้น เพื่อประสงค์ที่จะให้ศึกษาวิชาการต่าง ๆ ตามความนิยมในสมัยนั้น

การเดินทาง ระยะทางจากเมืองเชียงใหม่ลงมากรุงเทพฯ ในสมัยนั้นต้องเดินด้วยทางเรือ ล่องแก่งมาถึง 7 วัน แล้วมาต่อช้างขึ้นนั่งบนกูบมีหลังคา แล้วมาต่อเรืออีก จึงเดินทางถึงกรุงเทพฯ เรือขบวนเสด็จมาจอดที่ท่าสามเสน

เมื่อถึงกรุงเทพฯแล้ว บรรดาเจ้านายฝ่ายเหนือพร้อมด้วยเจ้ามุกดาและเจ้าสร้อยสุวรรณได้อยู่บนพระตำหนักในสวนดุสิต พระตำหนักหลังนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใหม่เพื่อพระราชทานแก่เจ้าดารารัศมี

**

1. เจ้าบุรีรัตน์ฯ เป็นเจ้าพี่ของเจ้าน้อยหมู ได้เสกสมรสกับเจ้าเรณุวรรณา
2. เจ้าดารารัศมี เป็นพระธิดาพระเจ้าอินทวิชยานนท์และเจ้าหญิงทิพเกษร ได้ถวายตัวรับราชการฝ่ายใน สนองพระเดชพระคุณ ใน รัชกาลที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2429 รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็น "พระราชชายา" เมื่อปี พ.ศ.2451 มีพระราชธิดา 1 พระองค์ พระนามว่า พระองค์เจ้าหญิง วิมลนาคนพีสี เจ้าดารารัศมีฯ ทรงอยู่ในฐานปิตุจฉา (เจ้าป้า) ของเจ้ามุกดาและเจ้าสร้อยสุวรรณ
3. ต่อมาได้เสกสมรสกับ ม.ร.ว.อายจาน ศิริวงศ์

พระราชชายา พระตำหนักหลังนี้อยู่ที่สวน **"ฝรั่งกังไส"** ถึงเวลาเช้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เจ้าดารารัศมี พระราชชายา จะขึ้นเฝ้าและมักพาเจ้ามุกดาและเจ้าสร้อยสุวรรณ ขึ้นเฝ้าด้วย

ครั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พุทธศักราช 2453 แล้ว ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ปี พุทธศักราช 2457 เจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ได้ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เจ้าดารารัศมี พระราชชายาได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระบรมราชานุญาตพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทูลลากลับขึ้นไปประทับที่เมืองเชียงใหม่ ก่อนที่จะเสด็จกลับขึ้นเมืองเชียงใหม่ เจ้าดารารัศมีพระราชชายาได้ทรงถวายเจ้ามุกดาและเจ้าสร้อยสุวรรณแด่สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้ามาลินีนพดารา[4]ฯ กรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกัญญาซึ่งอยู่พร้อมกับม.ร.ว.พาสพูลศรีซึ่งยังเล็กนักและรักกันมาก ครั้นสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอฯ พระองค์นั้น สิ้นพระชนม์ ในปีพุทธศักราช 2467 เจ้ามุกดาและเจ้าสร้อยสุวรรณ จึงได้อยู่ในพระอุปการะของพระวิมาดาเธอกรมพระ-สุทธาสินีนาฏ[5]ตลอดมา ส่วนเจ้าสร้อยสุวรรณนั้น ได้กราบถวายบังคมลาออกจากวังมาก่อนเพื่อทำการเสกสมรสกับหม่อมราชวงศ์ฉายฉาน ศิริวงศ์ เจ้ามุกดาได้อยู่เฝ้าถวายการพยาบาลพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้สิ้นพระชนม์ลง เมื่อปีพุทธศักราช 2475 เจ้ามุกดาเป็นที่โปรดปรานของเจ้านายมาก และได้ลาออกจากวังมา

<u>การศึกษาของเจ้ามุกดา</u>

จบการเรียนขั้นต้นจากโรงเรียนในสวนสุนันทา โรงเรียนสวนไผ่
จบการเรียนจากโรงเรีนนราชินีบน
จบการเรียนจากโรงเรียนเซ็นโยเซฟ
จบวิชาพยาบาลจากจุฬาลงกรณ์ เมื่อพุทธศักราช 2476

เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ ได้ทำการสมรสกับ พันเอก พยุง ตั้งตรงจิตต์ มีบุตรธิดารวม 4 คน คือ

1. นางกานดา เพชรศิริ สมรสกับ พันตำรวจเอก เสริม เพชรศิริ
2. นางโฉมศรี บุณยศานติ สมรสกับ นาวาเอก ไพศาล บุณยศานติ
3. นายเสกสม ตั้งตรงจิตต์ (ถึงแก่กรรม)
4. นางพนิดา ไชยธวัช สมรสกับกัปตันธำรงศักดิ์ ไชยธวัช

นอกจากนี้เจ้ามุกดายังมีบุตรบุญธรรมอีก 1 คน คือ
นายเจือ เปรมศรีรัตน์ สมรสกับ นางกาบแก้ว เปรมศรีรัตน์

** 4. พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระอัครชายาเธอกรมขุนสุทธาสินีนาฏ

5. พระธิดาในกรมหมื่นภูมินทรภักดี พระนามเดิม หม่อมเจ้าหญิงสาย รัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนาเป็นพระอัครชายาเธอฯ ถึงรัชกาลที่ 6 ทรงสถาปนาเป็นพระวิมาดาเธอฯ กรมสุทธาสินีนาฏ-ทรงเป็น พระมารดาสมเด็จฯ เจ้าฟ้ามาลินีนพดาราฯ (4,5 คูราชสกุลวงศ์ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2512)

ปัจฉิมวัย เจ้ามุกดา เป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนามั่นคง ได้ทำบุญใส่บาตรฟัง-ธรรมเสมอ โดยเฉพาะได้เจริญพุทธคุณ 108 จบด้วยการชักลูกประคำนับได้(ตามบันทึกของท่านเอง) จำนวน 1135 เที่ยวๆ ละ 108 ครั้ง รวมเป็นคำว่าพุทโธถึง 133,930 ครั้ง นอกจากนี้เจ้ามุกดายังได้ถวายที่ส่วนตัวสร้างเป็นวัดขึ้นที่ อำเภอสารภี บ้านชัยสถาน ตำบลป่าบง จังหวัดเชียงใหม่ ชื่อวัด **"ต้นโชคหลวง"** จนปัจจุบันนี้นับว่าเป็นมหากุศลอันมหาศาลยิ่ง ขอให้วิญญาณของเจ้ามุกดาจงสู่สวรรค์ชั่วนิรันดร์เทอญ

เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ (ตั้งตรงจิตต์) ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 13 มีนาคม พุทธศักราช 2529 เวลา 13.15 น. ด้วยอาการอันสงบ สิริชนมายุได้ 84 ปี 2 เดือน 9 วัน

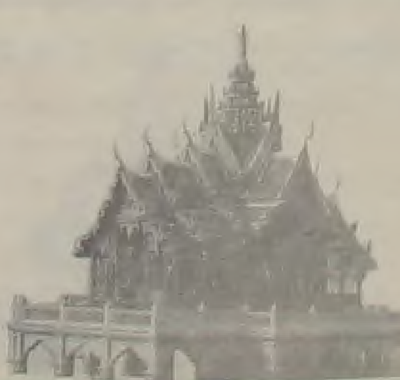
หลานนี้เป็นหลานของเจ้าพี่น้อยดวงคำกับแม่ทิพย์ ณ เชียงใหม่ (เสียชีวิตแล้ว) พี่เจ้ามุกดา มีธิดา 1 คน คือ แม่นายน้อย แต่งกับนายทรวง มีบุตรธิดา 4 คน คือ

1. นางศรีดา สามี นายอรุณ พละอาชีพ
2. นายบุญส่ง ภรรยา นางกาญจนา ลิ้มณรงค์
3. นายอนันท์ ภรรยา นางศรีนวล ลิ้มณรงค์
4. นางมุกดา สามี นายสุชาติ สุทธาวาสสุนทร

อยู่ที่จังหวัดเชียงราย และยังมีญาติทางเจ้ามุกดาอยู่ที่ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เหลือแต่น้องอีก 1 คน คือ แม่ปินและน้อยหมอกเมืองแก้ว ซึ่งเกิดจากน้าของเจ้ามุกดาและยังมีหลาน ๆ อีกมาก

"ประวัตินี้ได้รับความกรุณา
เรียบเรียงจาก
คุณเทิม มีเต็ม

หอสมุดแห่งชาติ

ก่อนรดน้ำ เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ (ตั้งตรงจิตต์)

เชิญศพขึ้นตั้ง

สามี - บุตร

ท่านหญิง ฉัตรสุดา วงศ์ทองศรี และ ม.ร.ว.พาสพูลศรี ชมพูนุช และลูก ซ้าย 2 ขวา 1

บุตร - บุตรเขย

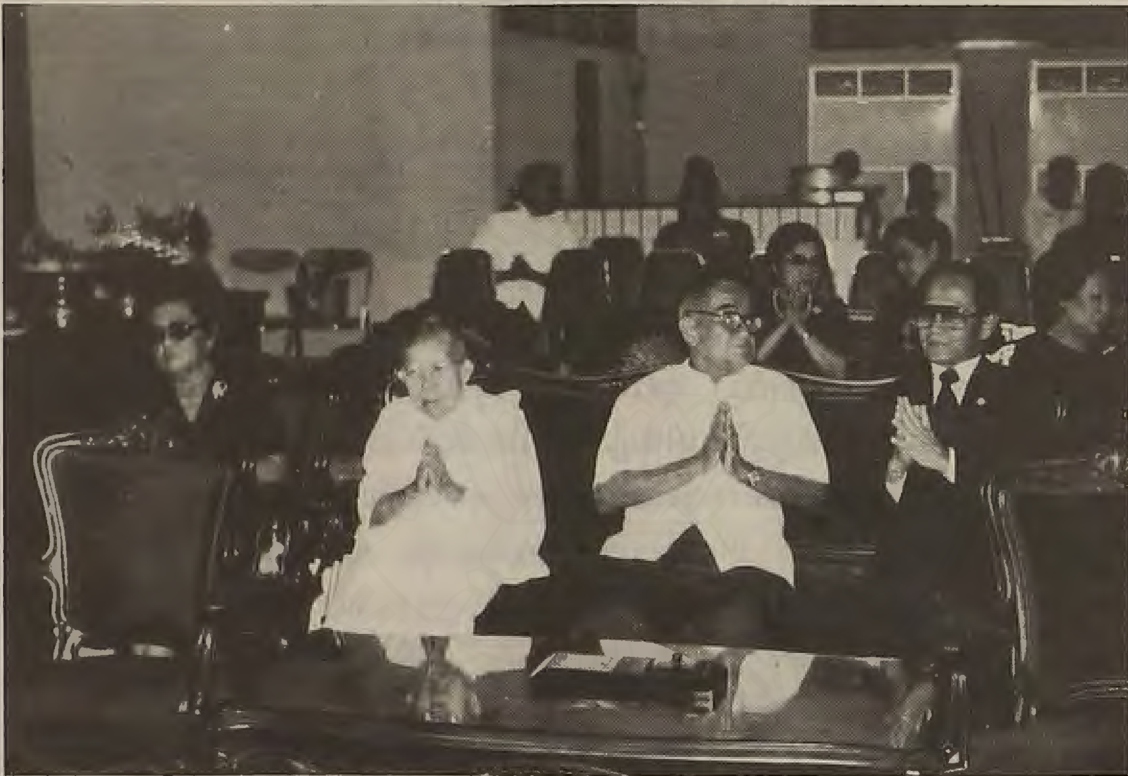
ลูก - หลาน

พลเรือเอก อุดม พุ่มหิรัญ
เป็นประธานสวดพระอภิธรรม

พันเอก พยุง ตั้งตรงจิตต์ (สามี)

ผู้มีเกียรติและญาติในงานสวดพระอภิธรรม

เจ้าสร้อยสุวรรณ และบุตร
แถวหลังซ้าย เจ้าอาภรณ์ เจ้าทิพสมาส - ภรรยา
คุณหญิงเจ้าโฉมชบา วรรณรัตน์และเจ้าวรรณา

คุณแม่สุดที่รักของลูก

13 มีนาคม 2529 เวลา 13.15 น. ลูก ๆ ได้สูญเสียคุณแม่ที่เคารพรักไปอย่างไม่มีวันกลับ เป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ของลูก ๆ เป็นการสูญเสียที่มิได้มีการเตรียมการหรือเตรียมใจไว้ก่อน ทั้งนี้เพราะคุณแม่เป็นผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง มีความอดทน ไม่เคยเจ็บป่วยถึงต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเลย วันสุดท้ายที่คุณแม่จะจากลูก ๆ ไป คุณแม่รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ท่านยังพูดคำว่า **พุทโธ พุทโธ พุทโธ** อยู่จนเสียงเงียบหายไปด้วยอาการอันสงบ ทั้งนี้เป็นด้วยกุศลผลบุญที่ท่านได้ปฏิบัติไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ลูก ๆ ทุกคนเศร้าโศกเสียใจ และอาลัยการจากไปของคุณแม่อย่างที่สุด คุณแม่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร และเป็นดวงใจของลูก ๆ คุณแม่เลี้ยงลูก ๆ ให้แต่ความรัก ความอบอุ่น ความสุขสบาย กับลูก ๆ โดยสม่ำเสมอ คุณแม่อบรมสั่งสอนลูก ๆ ให้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควร

คุณแม่ของลูก ๆ เป็นคนใจบุญ ไม่เคยทำบาป คุณแม่เป็นคุณแม่ที่ประเสริฐสุด มีคุณธรรม ยึดมั่นในพุทธศาสนา ทำบุญตักบาตรอยู่เป็นประจำ คุณแม่เป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อต่อญาติมิตร ลูก ๆ ซาบซึ้งในน้ำใจของคุณแม่จนไม่รู้จะหาคำใดมากล่าวให้สมกับใจที่นึกได้

ในที่สุดนี้ ลูก ๆ ขอตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้วิญญาณของคุณแม่ จงไปสู่สุขคติ และขอให้วิญญาณของคุณแม่รับรู้ไว้เถิดว่า ลูก ๆ ยังอาลัยรัก และคิดถึงอยู่ทุกลมหายใจ เหมือนว่าคุณแม่ยังมีชีวิตอยู่ยังไม่จากลูก ๆ ไป หากชาติหน้ามีจริง ลูก ๆ ขอให้เกิดมาเป็นลูกคุณแม่ทุกชาติไป

"ด้วยความอาลัยรัก
ลูก ๆ

คติธรรม...พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

"การหลงฌานมากไปนั้นจะทำให้ตกไปสู่โมหะ การพิจารณาวิปัสสนามากไปจะตกไปสู่ความฟุ้งซ่าน จึงควรทำแต่พอดีพอเหมาะที่จะให้ผล อย่าให้มากนัก อย่าให้น้อยนัก ถ้าน้อยนักเป็นเหตุให้ไม่รู้จักพอ เป็นการเนิ่นช้า แต่การควบคุมสติให้มั่นคงเป็นการดีที่สุด"

คติธรรม...พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ

มรณนุสสติ
ให้พิจารณาความตาย
นั่งก็ตาย
นอนก็ตาย
ยืนก็ตาย
เดินก็ตาย

คติธรรม...พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

วัดป่าอุดมสมพร อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

"เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้ว ได้พบหนทางที่ประเสริฐที่สุดสำหรับชีวิตของเราแล้ว ถ้าเราไม่เดินไปตามนั้น เราจะไม่เสียดายหรือ เมื่อชาตินี้ไม่ปฏิบัติแล้วอีกกี่ชาติจึงจะได้พบหนทางเช่นนี้อีก วัดอยู่ที่ใจทุกคนต้องเข้าวัดทุกวัน"

"อยากสวยให้ถือศีล อยากรวยให้ทำทาน อยากปัญญาชาญให้ภาวนา"

"ปฏิบัติบูชาพระพุทธเจ้าอย่างเลิศประเสริฐที่สุด บุญใดเล่าจะเท่าเรานั่งสมาธิภาวนานี้ไม่มี"

"ความสุขอันใดเสมอจิตสงบไม่มี"

คติธรรม...พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี

วัดหินหมากเป้ง อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

"ธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่มีตัวตนเป็นของละเอียดลึกซึ้งมาก ใครปฏิบัติแล้วย่อมเห็นด้วยตนเอง ที่พระพุทธองค์ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก็เพราะทรงรู้ธรรมนี่แหละ จะเป็นพระสงฆ์ก็เพราะรู้ธรรม และปฏิบัติธรรม นี่แหละทำให้เป็นพระสงฆ์ ธรรมจึงเป็นของกลาง ระลึกถึงคุณงามความดีอันนั้นแหละเรียกว่าระลึกถึง พระธรรม แล้วทำตนให้ดีขึ้นมาพระธรรมย่อมทำบุคคลให้ดีขึ้น ถ้าเรารู้จักอันนี้เป็นธรรมเป็นของดี รักษาความดีนั้นไว้ ธรรมจะนำความสุขมาให้ เห็นได้ด้วยตนเองว่า อ๋อ.ธรรมคือความดีอย่างนี้เอง แล้วรักษาอยู่เสมอระลึกถึงอยู่เสมอเราปฏิบัติศีลก็ให้ระลึกถึงศีล เรามีสมาธิก็ให้ระลึกถึงสมาธิ เรามีปัญญาอุบายอะไรก็ให้ถึงอุบายอันนั้น อันที่ตนปฏิบัติอยู่นั้นให้ระลึกถึงอยู่เสมอก็คือสตินั่นเองตามระลึกถึงทุกขณะในการที่เราปฏิบัติได้นั้น แล้วจะทำผิดพลาดไปได้อย่างไรมีแต่จะได้รับความสุขอยู่เสมอ"

คติธรรม...พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน

วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

"การทำความเพียรอย่ากำหนดเวลา ให้กำหนดสติ ถ้าสติเผลอเมื่อใดก็รู้ว่าความเพียรของเราขาดไปแล้วเมื่อนั้น

เมื่อสติตั้งลงที่ตรงไหน ย่อมเป็นธรรมขึ้นมาที่ตรงนั้น ถ้าไม่มีสติแล้วก็จะไม่เป็นธรรมทั้งคืน ทั้งวัน"

คติธรรม...พระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม

"ที่มันทุกข์ มันเดือดร้อน ก็คือว่าความโกรธ ความโลภ ความหลง อวิชชา ตัณหา อันนี้เอง มันแทรกซึมอยู่ดองอยู่ในสันดาน ดองอยู่ในดวงจิตดวงใจผู้รู้อยู่นั่นแหละ จึงจำเป็นต้องนำมาชำระแก้ไข ดัดแปลงแก้ไขเลิกละสิ่งที่ไม่ดีออกไปสร้างสิ่งที่ดีขึ้นมาเรียกว่าภาวนา เพียรละออก เพียรถอนออกไปในสิ่งที่ไม่ดี"

คติธรรม...พระอาจารย์สิม พุทธาจาโร

วัดถ้ำผาป่อง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

"เมื่อถึงเวลานั่งสมาธิภาวนาท่านจึงให้รวบรวมจิตเข้ามาไม่ให้ไปตาม ไม่ให้หลงอายตนะทั้งหลาย ได้แก่ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้ดมกลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายกระทบเย็นร้อน อ่อนแข็ง จิตคิดในธรรมมารมณ์ต่าง ๆ ไม่ให้หลงไปก็คือว่าให้รู้ในใจนี่แหละทุกสิ่งทุกอย่าง นั้นอย่าไปยินดียินร้าย"

จิตนี้หลงกายตัวเองนั่นแหละ จึงได้หลงกายผู้อื่น จิตหลงอยู่ในตา หู จมูก ลิ้น จึงได้หลงไปตามรูป รส กลิ่น เสียง ความหลงทั้งหลายเมื่อย่นย่อให้สั้นเข้ามาที่สุดก็คือว่า จิตดวงเดียวนี้แหละเป็นผู้หลง"

คติธรรม...พระพรหมมุนี (ผิน สุวโจ)

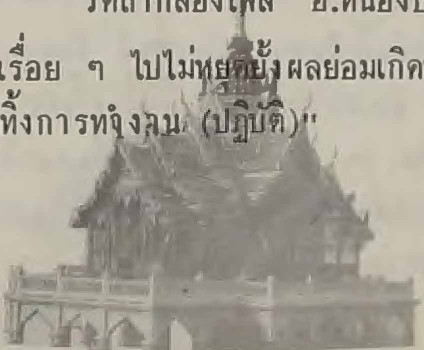
วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ

"ทุกข์สุขอยู่ที่ใจมิใช่หรือ ถ้าใจถือก็เป็นทุกข์ไม่สุกใส
ถ้าไม่ถือก็เป็นสุขไม่ทุกข์ใจ เราอยากได้ความทุกข์หรือสุขเอย"

คติธรรม...พระอาจารย์ขาว อนาลโย

วัดถ้ำกลองเพล อ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี

"การทำ (ปฏิบัติ) เรื่อย ๆ ไปไม่หยุดยั้งผลย่อมเกิดทุกครั้งไปและจะสืบเนื่องกันไปไม่ขาดระยะ ตราบใดที่ยังไม่ทิ้งการทำงาน (ปฏิบัติ)"

คติธรรม...หลวงปู่แหวน สุจิณโณ

วัดดอยแม่ปั๋ง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

"เรื่องคนอื่นชั่งเขาเราอย่ายุ่ง เราจะมุ่งเรื่องของเราให้เต็มที่
ปฏิบัติทั้งกาย จิต วจี กรรมฐานมีเราจะทำประการใด"

คติธรรม...หลวงปู่ดุลย์ อตุโล

วัดบูรพาราม อ.เมือง จ.สุรินทร์

"จิตที่ส่งออกนอก เป็นสมุทัย
ผลอันเกิดจากจิตที่ส่งออกนอก เป็นทุกข์
จิตเห็นจิต เป็นมรรค
ผลอันเกิดจากจิตเห็นจิต เป็นนิโรธ"

"หลักธรรมที่แท้จริงนั้นคือจิต ให้กำหนดดูจิต ให้เข้าใจจิตตัวเองให้ลึกซึ้งนั่นแหละได้แล้วซึ่งหลักธรรม"

"ขอให้ท่านทั้งหลายจงสำรวจดูความสุขว่าตรงไหนที่ตนเห็นว่าสุขในชีวิต ครั้นสำรวจดูแล้วมันก็แค่นั้นแหละแค่ที่เราเคยพบมานั่นเอง ทำไมจึงไม่มากกว่านั้น มากกว่านั้นไม่มี โลกนี้มีอยู่แค่นี้เองแล้วก็ซ้ำ ๆ ซาก ๆ อยู่แค่นั้น เกิด แก่ เจ็บ ตาย อยู่ร่ำไป มันจึงน่าจะมีความสุขชนิดพิเศษกว่า ประเสริฐกว่า ปลอดภัยกว่านั้น พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านจึงสละสุขส่วนน้อยนั้นไปเสีย เพื่อแสวงหาสุขอันเกิดจากความสงบกาย สงบจิต สงบกิเลส เป็นความสุขที่ปลอดภัยหาสิ่งเปรียบเทียบมิได้เลย"

คติธรรม...พระอาจารย์ลี ธมฺมธโร

วัดอโศการาม ปากน้ำ จ.สมุทรปราการ

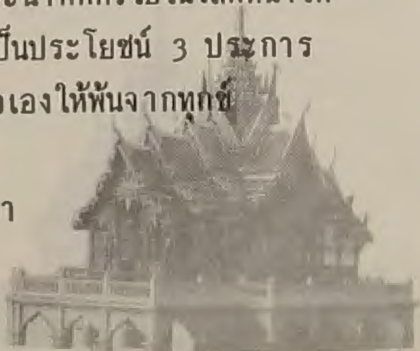
"ความดี ความชั่ว สุข ทุกข์ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทวบุตร เทวดา หรือใครที่ไหน มันขึ้นอยู่กับการกระทำอันเกิดจากกรรมดี กรรมชั่ว ของตัวเรานี่เอง"

"สมบัติที่เป็นของนอกกายเรียกว่าโลกีย์ทรัพย์ สมบัติที่เป็นของใจเรียกว่าอริยทรัพย์ สมบัติของกายอาศัยได้แก่เฉพาะในโลกนี้ แต่สมบัติของใจใช้ได้สำหรับโลกหน้า"

"โลกีย์ทรัพย์ เป็นของที่เราจะนำติดตัวไปในโลกหน้าไม่ได้ จึงต้องแปลงโลกีย์ทรัพย์ให้เป็นอริยทรัพย์เสียก่อน จึงจะนำติดตัวไปในโลกหน้าได้"

การปฏิบัติธรรมให้เป็นประโยชน์ 3 ประการ

1. เป็นการช่วยตัวเองให้พ้นจากทุกข์
2. ช่วยผู้อื่นด้วย
3. ช่วยพระศาสนา

คติธรรม...พระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน)

วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ

"สมาธิ" นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ปฏิบัติใจ "จิตตภาวนา" พึงอบรมให้มีขึ้น ให้เป็นหลักของใจ และเมื่อสมาธิดีการอบรมปัญญาก็ย่อมจะสำเร็จด้วยดี

จิตที่ไม่มีสมาธินั้น ไม่อาจจะอบรมปัญญาให้บังเกิดขึ้นได้ และเมื่อมีสมาธิที่แน่วแน่ ปัญญาก็เกิดขึ้นได้ง่ายและแจ่มแจ้ง"

คติธรรม...พระอาจารย์ชา สุภัทโท

"พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าอานนท์ ปฏิบัติให้มากทำให้มาก แล้วจะสิ้นสงสัย ความสงสัยจะไม่มีวันสิ้นไปได้ ด้วยการคิด ด้วยทฤษฎี ด้วยการคาดคะเน หรือด้วยการถกเถียงกัน หรือจะอยู่เฉย ๆ ไม่ปฏิบัติภาวนาเลย ความสงสัยก็หายไปไม่ได้อีกเหมือนกัน กิเลสจะหายสิ้นไปได้ก็ด้วยการพัฒนาทางจิต ซึ่งจะเกิดได้ก็ด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้องเท่านั้น"

คติธรรม...ท่าน ก. เขาสวนหลวง จ.ราชบุรี

"ไม่ใช่เอาแต่พูดด้วยปากว่า อนิจฺจํ ทุกขัง อนัตตา คือไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ต้องดูให้เห็นให้ได้ในตัว ในจิต แล้วมันจึงจะรู้เรื่อง"

คติธรรม...พระอาจารย์วัน อุตฺตโม

วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร

"ทรัพย์สินสักนิดก็ติดตามคนตายไปไม่ได้ ไม่มีแดนดินใดที่จะรอดพ้นจากมฤตยูมัจจุราช ผู้มีกองทัพใหญ่ ย่อมไม่ลดละแก่ผู้ใด และไม่บอกล่วงหน้าว่าจะโจมตีเมื่อใด"

"ชีวิตนี้สั้นนัก เปรียบเหมือนหยาดน้ำค้างบนยอดหญ้า ไม่ช้าก็ละลายสูญหายไป ฉะนั้นจึงควรรีบสร้างสมอริยทรัพย์ไว้ให้มากที่สุด"

"ทั้งคนมี ทั้งคนจน ล้วนมีความตายเป็นเบื้องหน้า ชีวิตคนสัตว์ เหมือนภาชนะดิน ซึ่งล้วนมีความสลายเป็นที่สุด"

ข้อปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับราชสำนัก

"รวมเรื่องและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับราชสำนัก"

คัดลอกจาก สำนักพระราชวัง พ.ศ. ๒๕๒๘

ที่ พว ๐๐๑๑/ใ๓.๑๗๗

สำนักพระราชวัง
พระบรมมหาราชวัง กทม.๑๐๒๐๐

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๙

เรื่อง ขออนุญาตคัดลอกข้อความในหนังสือรวมเรื่องและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับราชสำนัก

เรียน นาวาเอก ไพศาล บุญยศานติ

อ้างถึง หนังสือที่ กห ๐๕๐๑/๔๖๒ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๒๙

ตามหนังสือที่อ้างถึง แจ้งความประสงค์จะขออนุญาตคัดลอกข้อความเฉพาะบางเรื่องในหนังสือรวมเรื่องและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับราชสำนักของสำนักพระราชวัง พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อนำไปจัดทำหนังสือที่ระลึกสำหรับแจกให้แก่แขกเชิญในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ ดังความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

สำนักพระราชวังไม่ขัดข้อง จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ขอแสดงความนับถือ

(นายพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์)
เลขาธิการพระราชวัง

สำนักงานเลขานุการกรม
โทร.๒๒๔๓๒๗๓

การขอพระราชทานเชิญเสด็จพระราชดำเนิน

การขอพระราชทานเชิญเสด็จพระราชดำเนิน ในโอกาสใด ๆ ก็ตาม มีแนวปฏิบัติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความเห็นถวาย ตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. ผู้ขอพระราชทานเชิญเสด็จพระราชดำเนิน ทำหนังสือแจ้งเรื่องราว ถึงราชเลขาธิการ สำนักราชเลขาธิการ หรือ เลขาธิการพระราชวัง สำนักพระราชวัง

๒. สำนักพระราชวัง มีหน้าที่ไปตรวจสถานที่ และจัดทำหมายกำหนดการ โดยกำหนดเวลาต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญประจำราชสำนัก

๓. สำนักราชเลขาธิการ รวบรวมข้อมูลเพื่อถวายกราบบังคมทูล เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แล้วเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง ร่วมกับกรมโยธาเทศบาล จะไปดำเนินการเตรียมการรับเสด็จล่วงหน้าก่อนถึงวันเสด็จพระราชดำเนิน

๔. หากเป็นการขอพระราชทานเชิญเสด็จพระราชดำเนิน ไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทางจังหวัดมีส่วนในการร่วมพิจารณา กล่าวคือต้องได้รับความเห็นชอบ และสนับสนุนจากทางจังหวัดด้วย

ฉะนั้นการติดตามสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ จึงสามารถสอบถามได้ที่ สำนักราชเลขาธิการ หรือที่ สำนักพระราชวัง ในพระบรมมหาราชวัง

ธรรมเนียมการรับเสด็จพระราชดำเนิน

การรับเสด็จพระราชดำเนินในที่นี้ หมายถึงการเฝ้าฯ รับเสด็จฯ ในงานพระราชพิธี การพระราชกุศลงานรัฐพิธี หรือเสด็จฯ ในงานต่าง ๆ จะได้แบ่งประเภทดังนี้

๑. การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ ในงานพระราชพิธี การพระราชกุศล รัฐพิธีซึ่งเป็นงานหลวงประจำปี ในพระราชฐาน เช่น พระบรมมหาราชวัง

๑.๑ งานในพระราชฐาน ผู้มาเฝ้าฯ และรับเสด็จฯ แต่งกายตามหมายกำหนดการหรือหมายรับสั่งของสำนักพระราชวังและควรมาถึงก่อนเวลาเสด็จฯ ๓๐ นาที

๑.๒ สำนักพระราชวังจะจัดเจ้าหน้าที่ไว้รับรอง และเชิญไปนั่งพักภายนอกพระที่นั่งก่อน

๑.๓ เมื่อใกล้เวลาก่อนเสด็จฯ ประมาณ ๕ หรือ ๑๐ นาที เจ้าหน้าที่ผู้รับรองจะเชิญผู้มาเฝ้าฯ เข้าไปนั่งยังที่ซึ่งจัดไว้ในพระที่นั่ง ตามลำดับชั้นยศ ตำแหน่ง ฝ่ายทหาร พลเรือน (ดูแผนผังประกอบ)

๒. การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ นอกพระราชฐาน ที่เป็นงานพระราชพิธี รัฐพิธีและงานพิธีต่าง ๆ

๒.๑ งานนอกพระราชฐาน ที่เกี่ยวกับการพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ออกเป็นหมายกำหนดการ หรือหมายรับสั่ง แต่งกายตามกำหนดในหมายเช่น การพระราชพิธี วันสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๒๕ มกราคม ถวายบังคมพระบรมราชานุสรณ์ ที่ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี, วันที่ระลึกมหาจักรี ๖ เมษายน ถวายบังคมพระบรมราชานุสรณ์ ที่ปฐมบรมราชานุสรณ์สะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ และที่ปราสาทพระเทพบิดร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วันปิยมหาราช ๒๓ ตุลาคม ถวายบังคมพระบรมราชานุสรณ์ ที่พระลานพระราชวังดุสิต, วันสวรรคตรัชกาลที่ ๖ ๒๕ พฤศจิกายน ถวายบังคมพระบรมราชานุสรณ์ ที่สวนลุมพินี, และวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ๒๘ ธันวาคม ถวายบังคมพระบรมราชานุสรณ์ ที่วงเวียนใหญ่ ธนบุรี

เมื่อผู้มาเฝ้าฯ ถวายบังคมสักการะพระบรมราชานุสรณ์เป็นหมู่เป็นคณะแล้ว เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะเชิญให้พัก ณ ปะรำ หรือกระโจมผ้าเพื่อรอรับเสด็จฯ

ครั้นใกล้เวลาเสด็จฯ ประมาณ ๕ หรือ ๑๐ นาที เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้เชิญผู้มาเฝ้าฯ ออกไปยืนเรียงแถวตามลำดับชั้นยศ ตำแหน่ง (ควรจะสวมหมวกเพื่องดงามในการถวายความเคารพ) ต้นแถว พระราชวงศ์ องคมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานสภาฯ ประธานศาลฎีกา ถัดมาเป็นคณะรัฐมนตรี ข้าราชการทหาร พลเรือน ตามลำดับยืนแถวตามแนวทางตามเสด็จฯ ผ่าน

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินมาถึง กองทหารเป่าแตรถวายความเคารพหรือแตรวงบรรเลงสรรเสริญพระบารมี ผู้เฝ้าฯ ถวายความเคารพโดยวันทยหัตถ์ (เพราะสวมหมวก) จนเสด็จฯ ผ่านและลดวันทยหัตถ์ เมื่อจบเพลงสรรเสริญพระบารมี (ผู้ไม่สวมหมวกยืนตรง) เมื่อเสด็จฯ ผ่านถวายคำนับ เมื่อจบเพลงสรรเสริญพระบารมีก็ถวายคำนับปฏิบัติทำนองนี้ทั้งเสด็จฯ มาและเสด็จฯ กลับ

๒.๒ การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ งานถวายผ้าพระกฐินหลวงประจำปี ที่สำนักพระราชวังออกเป็นหมายกำหนดการ และกำหนดการแต่งกายเฝ้าฯ รับเสด็จฯ

ผู้ที่ไปเฝ้าฯ รับเสด็จฯ ตามหมายกำหนดการ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้รับรองเชิญให้นั่งพัก ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถตามลำดับชั้นยศ และตำแหน่ง

งานเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินตามราชประเพณีประจำปี ที่สำนักพระราชวังออกเป็นหมายกำหนดการแต่งเครื่องแบบเต็มยศ จะมีกองเกียรติยศทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ พร้อมทั้งแตรวงธงประจำกอง และทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ ตั้งแถวรับและแซงเสด็จฯ รับวัด

เมื่อใกล้เวลาเสด็จฯ ประมาณ ๕ หรือ ๑๐ นาที เจ้าหน้าที่ผู้รับรองของสำนักพระราชวัง จะได้เชิญข้าราชการ ผู้มีเกียรติที่มาเฝ้าฯ ไปยืนเรียงแถวรอรับเสด็จฯ ตามแนวทางลาดพระบาท (ถ้าสถานที่มีไม่พอจะเข้าแถว ก็คงรอเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้นั้น)

ได้เวลาเสด็จฯ ถึง แตรวงกองทหารเกียรติยศบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้เฝ้าฯ ที่นั่งพัก ยืนถวายความเคารพ ผู้มาเข้ายืนแถวรับเสด็จฯ ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์ จนสุดเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมี และถวายความเคารพเมื่อเสด็จฯ ผ่าน

เสด็จฯ เข้าสู่พระอุโบสถ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง จะได้เชิญและนำเฉพาะข้าราชการผู้ใหญ่ เข้าไปเฝ้าฯ ในพระอุโบสถ เมื่อเข้าไปจะต้องถวายคำนับ แล้วยืนอยู่ ณ เก้าอี้ที่จะนั่งเฝ้าฯ ตามชั้นยศ และตำแหน่ง เมื่อทรงปฏิบัติในการถวายผ้าพระกฐินประทับพระราชอาสน์ผู้เฝ้าฯ ถวายคำนับแล้วนั่งได้

เมื่อเสด็จฯ กลับ ก็ปฏิบัติทำนองเดียวกับเมื่อเสด็จฯ มาถึง

๒.๓ ราชประเพณีเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐิน ถ้าพระอารามหลวงหรือวัดใดที่มีโรงเรียนตั้งอยู่ ย่อมจัดลูกเสือหรือนักเรียนตั้งแถวรับเสด็จฯ ถ้ามีแตรวงลูกเสือด้วย ให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเมื่อเสด็จฯ ถึงและเสด็จฯ กลับ

โรงเรียนที่จัดลูกเสือนักเรียนรับเสด็จฯ ตามระเบียบประเพณี จะต้องจัดตั้งโต๊ะหมู่ที่บูชาประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ แทนตั้งพระพุทธรูปมีแจกันพานดอกไม้ และธูปเทียนพร้อม ก่อนเสด็จฯ มาถึงหน้าแถวนักเรียน ลูกเสือ อาจารย์หรือครูใหญ่จุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่ (บางท่านว่าไม่ต้องจุด คณะสงฆ์ลงมติว่าไม่ต้องจุดธูปเทียน) แต่ที่โต๊ะหมู่หน้าพระบรมฉายาลักษณ์ควรมีธูปเทียนแพกระทงดอกไม้ใส่พานตั้งไว้ เป็นการถวายเคารพสักการะในการรับเสด็จฯ

อาจารย์หรือครูใหญ่ ยืนที่ข้าง ๆ โต๊ะหมู่หน้าแถวนักเรียนลูกเสือเมื่อเสด็จถึง ณ ที่นั้น อาจารย์หรือครูใหญ่ ก้าวออกมาถวายความเคารพ (ถ้าเป็นครูชายสวมหมวก ทำวันทยหัตถ์ ถ้าเป็นครูหญิงถวายความเคารพตามวิธีที่เรียกว่า ถอนสายบัว) แล้วกราบบังคมทูลรายงานจำนวนอาจารย์ ครู นักเรียน จบแล้ว พับใส่ซองวางในพานเชิญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแล้วถอยออกไปถวายคำนับ ก่อนที่จะกลับไปยืนเฝ้าฯ ณ ที่เดิม

๒.๔ ในกรณีที่เสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ ที่เรียกกันว่าพระ-กฐินต้น ส่วนมากจะเป็นวัดในต่างจังหวัด สำนักพระราชวังจะออกเป็นหมายรับสั่ง ส่วนมากจะเครื่องแบบปกติขาวเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เฝ้าฯ เจ้าหน้าที่นอกนั้นหรือข้าราชการในท้องถิ่น

แต่งกายเครื่องแบบปกติกากีคอตั้งแบบข้าราชการ หรือกากีคอพับผูกผ้าผูกคอ

การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะรับรองข้าราชการและผู้มีเกียรติรอเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถ

การเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินในต่างจังหวัดนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องจัดข้าราชการเข้าแถวรับเสด็จฯ ณ ที่ซึ่งรถยนต์พระที่นั่งเทียบ เมื่อเสด็จฯ ลงจากรถยนต์พระที่นั่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องเข้าไปเฝ้าฯ ถวายคำนับ (ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์) แล้วกราบบังคมทูลรายงานตนเอง และเบิกข้าราชการผู้ใหญ่ที่เฝ้าฯ เช่น

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า.........................ผู้ว่าราชการจังหวัด ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสเบิกผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท (ในกรณีที่ภริยาเฝ้าฯ อยู่ด้วย) นาง..............................ภริยาข้าพระพุทธเจ้า

(จะทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ด้วยก็ได้) แล้วต่อไปควรจะกราบบังคมทูลเฉพาะ ข้าราชการผู้ใหญ่ระดับสูง เช่น รองผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าผู้พิพากษาศาลจังหวัด นายอำเภอของท้องถิ่นที่เสด็จฯ เท่านั้น

๒.๕ การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ งานรัฐพิธี นอกพระราชฐาน เช่น งานพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ข้าราชการหรือผู้มีเกียรติที่มี ตำแหน่งเฝ้าฯ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะเป็นผู้รับรอง และกำหนดที่นั่งเฝ้าฯ ไว้ให้ในพลับพลาพิธี ซึ่งจัดเป็นมณฑลพิธีทอดที่ประทับส่วนนอกพลับพลาพิธีหรือปะรำ ถ้าจะมีผู้เฝ้าฯ รับเสด็จฯ เป็นหน้าที่ของเจ้าของงาน และเจ้าหน้าที่ของสถานที่โดยความร่วมมือของสำนักพระราชวัง

๒.๖ ในกรณีเฝ้าฯ รับเสด็จฯ เช่น

ก. เสด็จฯ เปิดงานแสดง เปิดตึกโรงพยาบาล โรงเรียน หรือก่อฤกษ์อาคาร ฯลฯ

ข. เสด็จฯ ทรงยกช่อฟ้า และตัดลูกนิมิต

ทั้ง ก. และ ข. ผู้มาเฝ้าฯ ที่รับเชิญ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะรับรองเฉพาะผู้ที่แต่งกายเครื่องแบบเฝ้าฯ ไปนั่งรอรับเสด็จฯ ในพลับพลา หรือปะรำพิธีมณฑล ซึ่งจัดเป็นที่เฝ้าฯ ตลอดลำดับชั้นยศ และตำแหน่ง

ส่วนผู้รับเชิญนอกนั้นเป็นหน้าที่ของเจ้าของงาน

ค. ก่อนเสด็จฯ มาประมาณ ๕ หรือ ๑๐ นาที เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้เชิญผู้มีเกียรติชั้นผู้ใหญ่ และเจ้าของงานไปเข้าแถวรับเสด็จฯ ณ ที่รถยนต์พระที่นั่งจะเทียบ เมื่อเสด็จฯ ถึง เสด็จฯ ลงจากรถยนต์พระที่นั่ง ผู้เป็นประธานของงานหรือผู้รับผิดชอบในท้องถิ่น เช่น รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด เข้าเฝ้าฯ รับเสด็จฯ แล้วกราบบังคมทูลเบิกผู้อาวุโสที่มีเกียรติ ณ ที่นั้น ตามสมควรแก่บุคคลที่จะเบิกเฝ้าฯ ในแถวรับเสด็จฯ นั้น ๆ

ส่วนการแต่งกาย ผู้มีหน้าที่ในราชการแต่งเครื่องแบบปกติขาว หรือเครื่องแบบกากีตามหมายของสำนักพระราชวังกำหนด

๓. การเสด็จฯ ในงานพระราชพิธี งานรัฐพิธีที่ออกหมายกำหนดการ แต่งเครื่องแบบเต็มยศ จะต้องมีกองทหารเกียรติยศ พร้อมด้วยแตรวงธงประจำกองตั้งรับเสด็จฯ ด้วยหรือไม่นั้น สำนักพระราชวังจะได้ออกหมายแจ้งกระทรวงกลาโหม พิจารณาจัดตามระเบียบของทหาร

๔. การเสด็จฯ ในงานพระราชพิธี งานรัฐพิธี หรืองานที่มีการกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ สำนักพระราชวังจะได้ออกหมายรับสั่งเป็นงานเฝ้าฯ รับเสด็จฯ แต่งเครื่องแบบปรกติ แต่ถ้างานนั้นเป็นงานที่เสด็จฯ ไปในเขตที่ตั้งกรมกองทหาร หรือค่ายทหาร ฐานทัพของทหาร หรือในกรณีที่จังหวัดนั้น ๆ เป็นที่ตั้งกรมกองทหาร ค่ายทหารและฐานทัพ เป็นหน้าที่ของฝ่ายทหารและผู้ว่า-ราชการจังหวัดพิจารณาจัดทหารกองเกียรติยศรับเสด็จฯ ตามระเบียบของกระทรวงกลาโหม

๕. ตัวอย่างกำหนดการรับเสด็จฯ ที่เป็นงานกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ในต่างจังหวัดและในกรุงเทพมหานคร

ก.๑ มีกองทหารเกียรติยศรับเสด็จฯ และเสด็จฯ ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ

ก.๒ มีกองทหารเกียรติยศรับเสด็จฯ แต่ไม่เสด็จฯ ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ

ข.๑ แบบรับเสด็จฯ ที่ไม่มีกองทหารเกียรติยศ

๖. ข้อควรปฏิบัติในการเฝ้าฯ

๖.๑ ถ้ายืนเฝ้าฯ ไม่ควรจะเอามือไขว้หลัง

๖.๒ ถ้านั่งเก้าอี้เฝ้าฯ ไม่ควรจะเอาเท้ายกขึ้นคร่อมเข่า หรือเหยียดออกไปตามสบาย และไม่ควรเอาแขนพาดพักที่พนักพิงหลังเก้าอี้

๖.๓ ไม่ควรสูบบุหรี่หรือเป่ายานัตถุ์ขณะนั่งเก้าอี้ หรือยืนเฝ้าฯ หน้าที่ประทับในพระที่นั่ง ในอาคาร หรือพลับพลาปะรำพิธีมณฑล

๖.๔ ควรตรวจกระดุมเสื้อกางเกงให้เรียบร้อย

๖.๕ ขณะนั่งเฝ้าฯ หรือเข้าแถวยืนเฝ้าฯ ในที่ประทับ ไม่ควรพูดคุยให้มีเสียงดังเกินควร

๖.๖ เมื่อประธานสงฆ์ถวายศีล ควรพนมมือเป็นการรับศีล และจบเคารพเมื่อพระถวายศีลจบ

๖.๗ พระสงฆ์เริ่มสวดมนต์ ควรพนมมือสดับพระพุทธคุณ แล้วลดลงก็ได้ ในระหว่างสวดมนต์ตามบทคาถาต่าง ๆ

๖.๘ พระสงฆ์สวดมนต์จบ และถวายอดิเรก ถวายพระพรลา ไม่ต้องพนมมือเพราะเป็นการถวายเฉพาะองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ควรพนมมือเคารพเมื่อพระกลับ

๖.๙ งานใดมีพระธรรมเทศนา เมื่อพระผู้เทศน์ถวายศีล การพนมมือเป็นการรับศีล ในระหว่างพระถวายพระธรรมเทศนา ควรจะพนมมือฟังเทศน์ด้วย จบก็ควรยกมือพนมเคารพ

๖.๑๐ เมื่อมีกิจที่จะต้องลุกออกจากที่เฝ้าฯ ต้องถวายความเคารพ (คำนับ) และเมื่อจะกลับเข้าประจำที่เดิมก็ต้องปฏิบัติเช่นกัน

๖.๑๑ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ จากพระราชอาสน์ที่ประทับทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการพระราชพิธีพระราชกุศล ผู้เฝ้าฯ จะต้องยืนขึ้น ถ้าเสด็จฯ ผ่านต้องถวายคำนับทุกครั้ง

การขอพระราชทานพระกรุณาและการเข้าเฝ้าฯ ในโอกาสต่าง ๆ

การขอพระราชทานให้ทรงประกอบพิธีสมรส

การขอพระราชทานให้ทรงประกอบพิธีสมรส ที่เรียกว่า "การขอพระราชทานน้ำสังข์" มีอยู่ ๒ แบบ คือ

๑. แบบเป็นทางการ

๒. แบบส่วนพระองค์ ซึ่งเรียกว่า "น้ำสังข์ข้างที่"

สำหรับหลักเกณฑ์การพระราชทานนั้น ส่วนใหญ่มักจะขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์เหล่านี้ คือ

๑. พระราชทานให้แก่ผู้ที่ทรงรู้จัก และคุ้นเคย

๒. ทรงรู้จักบิดา และมารดา ของผู้ขอพระราชทาน

๓. ผู้บังคับบัญชา เป็นผู้ขอพระราชทานให้ ในกรณีที่เป็นตำรวจ ทหาร หรือพลเรือน ที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ ตามข้อ ๑ และข้อ ๒

๔. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเป็นกรณีพิเศษ

ผู้ขอพระราชทานต้องทำหนังสือยื่นต่อสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา พร้อมทั้งแนบวันเดือนปีเกิดของคู่สมรส และสถานที่ติดต่อมาด้วย

ระเบียบปฏิบัติ ในงานสมรสซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกอบพิธีพระราชทาน

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จะทรงประกอบพิธีสมรสพระราชทานแล้ว คู่สมรสจะต้องติดต่อสำนักพระราชวัง พร้อมทั้งแจ้งรายชื่อสักขีทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง สักขีจะเป็นจำนวนฝ่ายละเท่าใดก็ได้รวมทั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองของแต่ละฝ่ายด้วย ถ้าคู่สมรสประสงค์จะจดทะเบียนสมรสทางราชการด้วย ก็ให้แจ้งสำนักพระราชวังทราบ เพื่อสำนักพระราชวังจะได้เชิญนายอำเภอท้องถิ่นมารับจดทะเบียนให้ การจดทะเบียนทางราชการนี้ คู่สมรสจะต้องเสียค่าธรรมเนียมจดทะเบียนนอกสถานที่ให้อำเภอในวันจดทะเบียน 200 บาท ตามระเบียบ

การเฝ้าฯ ถวายตัว

ในกรณีที่คู่สมรสยังไม่เคยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ตามประเพณี บิดามารดา หรือผู้ปกครองจะต้องนำคู่สมรสเข้าเฝ้าฯ ถวายตัว ปัจจุบันปฏิบัติดังนี้

ในวันที่ทางราชการนัดหมาย บิดามารดาหรือผู้ปกครองนำคู่สมรสไปยังสถานที่เฝ้าฯ พร้อมด้วยดอกไม้ธูปเทียนแพมีพานรองคู่ละ ๑ ชุด นำพานดอกไม้ธูปเทียนวางบนโต๊ะ เปิดกรวยคลุมกระทงดอกไม้ไว้คู่สมรสยืนรอเฝ้าฯ หลังโต๊ะดอกไม้ธูปเทียน และบิดามารดาหรือผู้ปกครองยืนหลังคู่สมรส

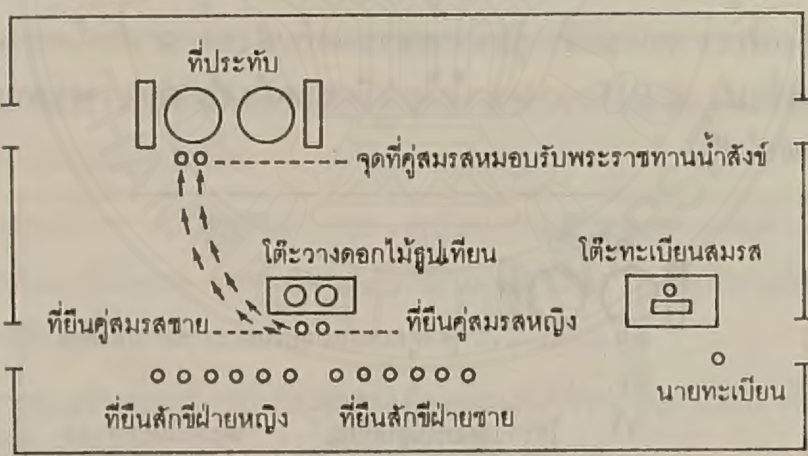
เมื่อเสด็จออก ทุกคนถวายความเคารพ ต่อจากนั้น เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังกราบบังคมทูลเบิกคู่สมรสเฝ้าฯ เมื่อขานชื่อผู้ใด ผู้นั้นถวายความเคารพ

เมื่อกราบบังคมทูลเบิกครบแล้ว เสด็จขึ้น ทุกคนถวายความเคารพ

ระเบียบปฏิบัติวันทรงประกอบพิธี

คู่สมรสต้องนำดอกไม้ธูปเทียนแพพร้อมทั้งพานรองไปทูลเกล้าฯ ถวายคนละ ๑ ชุด พานดอกไม้ธูปเทียนนี้นำไปวางบนโต๊ะที่สำนักพระราชวังจัดไว้

แผนผังสถานที่ทรงประกอบพิธีเป็นดังนี้

เมื่อใกล้เวลาเสด็จออก คู่สมรสเข้ายืนหลังโต๊ะวางดอกไม้ธูปเทียน ชายยืนซ้าย หญิงยืนขวา

สักขียืนเรียงแถวหลังคู่สมรส สักขีฝ่ายชายทั้งหมดยืนทางขวา (หลังคู่สมรสหญิง) ต่อมาทางซ้ายเป็นสักขีฝ่ายหญิงทั้งหมด (หลังคู่สมรสชาย) สักขีแต่ละฝ่ายให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองคู่สมรสแต่ละฝ่ายยืนต้นแถว

ด้านขวามือของคู่สมรสมีโต๊ะวางสมุดทะเบียนสมรสของหลวง พร้อมทั้งแท่นปากกา นายทะเบียนสำนักพระราชวังยืนอยู่ข้างโต๊ะ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเข้าห้องพิธีเมื่อเสด็จฯ พ้นพระทวาร ทุกคนที่อยู่ในห้องพิธีถวายความเคารพ

และเมื่อประทับนั่งแล้วทุกคนถวายความเคารพอีกครั้งหนึ่ง

ต่อจากนั้นคู่สมรสทั้งสองเดินไปหน้าที่ประทับโดยชายเดินหน้าให้ระยะห่างกันเพียงเล็กน้อย เมื่อใกล้ที่ประทับให้ลดตัวลงแล้วไปหมอบหน้าที่ประทับ ให้ระยะห่างพระองค์พอที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานน้ำสังข์ถึง

(การหมอบที่ถูกต้อง เข่าขวาข้างที่ยื่นออกจะต้องอยู่กลางแขนทั้งสองข้าง ปลายเท้าเก็บ)

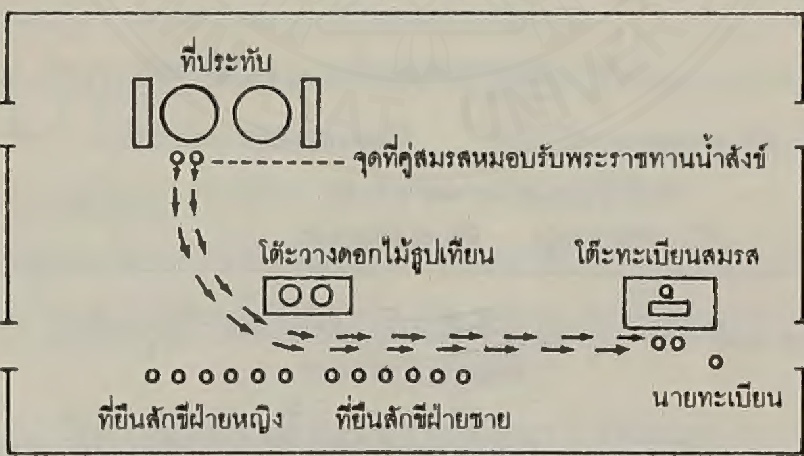
เมื่อหมอบแล้ว คู่สมรสกราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑ ครั้ง และผินไปกราบสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๑ ครั้ง แล้วหมอบประนมมือ ผินตัวทางพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก้มศีรษะรับพระราชทานน้ำสังข์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงรดน้ำสังข์ลงเหนือศีรษะชาย แล้วชายเงยศีรษะขึ้นรับพระราชทานใบมะตูม ก่อนจะรับพระราชทานทำ "เอางาน" ก่อนรับพระราชทานแล้วเหน็บใบมะตูมไว้เหนือหูขวา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงรดน้ำสังข์และพระราชทานใบมะตูมแก่หญิง ทำเช่นเดียวกับชาย

คู่สมรสทั้งสองเงยหน้าขึ้นเล็กน้อย แต่ยังอยู่ในอิริยาบถหมอบประนมมือตามเดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเจิมพระราชทานชาย และทรงเจิมพระราชทานหญิง เมื่อทรงเจิมพระราชทานผู้ใดเสร็จผู้นั้นกราบถวายบังคม

เมื่อทรงเจิมพระราชทานแล้ว คู่สมรสคลานถอยหลังออกมาเล็กน้อย แล้วลุกขึ้นยืนเดินตามแนวทางที่เดินเข้ามา ผ่านโต๊ะวางดอกไม้ธูปเทียนเลยไปยังโต๊ะวางสมุดทะเบียนสมรส (ดูทางเดินในแผนผังต่อไปนี้)

เมื่อถึงโต๊ะวางทะเบียนสมรสแล้ว หญิงรออยู่ก่อน ชายถวายความเคารพ แล้วคุกเข่าโดยลงเข่าซ้าย ตั้งเข่าขวา ลงชื่อและนามสกุลในสมุดทะเบียน เมื่อลงชื่อแล้วลุกขึ้นยืน ถอยออกมาเล็กน้อย ถวายความเคารพแล้วยืนรออยู่

หญิงถวายความเคารพ คุกเข่าลง โดยลงเข่าซ้ายหรือทั้งสองเข่า แล้วลงชื่อและนามสกุลในสมุดลงทะเบียนลงชื่อแล้ว ลุกขึ้นยืน ถวายความเคารพ

คู่สมรสทั้งสองเดินกลับไปยืนหลังโต๊ะวางดอกไม้ธูปเทียนตามเดิม โดยชายเดินนำ เมื่อถึงที่ยืน ถวายความเคารพทั้งสองคน

ต่อจากนั้นนายทะเบียนจะนำสมุดทะเบียนไปทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วนำกลับไปที่เดิม

ลำดับต่อไป สักขีเดินไปลงชื่อและนามสกุลในสมุดทะเบียนทีละคน เรียงลำดับดังนี้

บิดามารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายชาย
บิดามารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง
สักขีของฝ่ายชายทุกคน
สักขีของฝ่ายหญิงทุกคน

การลงชื่อก็ทำเช่นเดียวกับคู่สมรส คือถวายความเคารพ คุกเข่าซ้าย ลงชื่อและนามสกุล ในสมุดทะเบียนลุกขึ้น ถวายความเคารพ เดินกลับไปยืนที่เดิม

ต่อจากนั้นนายทะเบียนจะลงชื่อกำกับในสมุดแล้วปิดสมุดทะเบียน

เมื่อนายทะเบียนปิดสมุดทะเบียนแล้ว คู่สมรสทั้งสองถวายความเคารพ แล้วเปิดกรวยคลุมกระทงดอกไม้ วางคว่ำไว้บนโต๊ะข้าง ๆ พาน แล้วถวายความเคารพอีกครั้ง

ต่อจากนั้นคู่สมรสทั้งสองเดินเข้าไปเฝ้าฯ เฉพาะพระพักตร์เหมือนครั้งแรก เมื่อหมอบแล้ว กราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินทุนแก่คู่สมรส ชายเป็นผู้รับพระราชทาน กราบ ทำเอางาน แล้วหงายมือขวารับพระราชทานถุงเงิน

ลำดับต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชทานพร คู่สมรสหมอบประนมมือ

เมื่อจบพระบรมราโชวาท คู่สมรสกราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คลานถอยหลังออกมาเล็กน้อย ลุกขึ้นยืน แล้วเดินกลับไปยืนที่เดิม โดยฝ่ายหญิงเดินหน้า

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับยืน ทุกคนในห้องพิธีถวายความเคารพส่งเสด็จฯ

ต่อจากนั้น คู่สมรสไปจดทะเบียนสมรสทางราชการนอกห้องพิธี โดยมีผู้ใหญ่แต่ละฝ่ายลงชื่อเป็นพยานฝ่ายละ ๑ ท่าน

บทผนวก

๑. ดอกไม้ธูปเทียนแพ ควรใช้ธูปเทียนแพขนาดใหญ่ เรียงธูปไว้บนเทียน วางกระทงดอกไม้ มีกรวยคลุมไว้บนธูป มีพานรอง

๒. เครื่องแต่งกาย ชาย ถ้าเป็นผู้ที่มีเครื่องแบบราชการหรือเครื่องแบบองค์การของรัฐ แต่งเครื่องแบบปกติขาว ถ้าไม่มีเครื่องแบบราชการ แต่งเครื่องแบบขอเฝ้าฯ หญิง แต่งกายแบบสากลหรือแบบไทย

๓. เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ปฏิบัติราชการ คู่สมรสจึงไม่จำเป็นต้องมอบสิ่งของหรือบำเหน็จรางวัลให้

สำนักพระราชวัง

การขอพระราชทานชื่อบุตร และบุตรี

ผู้ขอพระราชทานต้องทำหนังสือยื่นต่อสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ตามหลักเกณฑ์ และวิธีดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักราชเลขาธิการ
ว่าด้วยการขอพระราชทานชื่อบุตรและบุตรี
พ.ศ. ๒๕๒๒

โดยที่ในปัจจุบันได้มีผู้ขอพระราชทานชื่อบุตรและบุตรีเป็นจำนวนมากขึ้น ดังนั้น เพื่อความเรียบร้อยและเป็นการถือปฏิบัติในแนวเดียวกันทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและผู้ขอพระราชทาน จึงเห็นสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบสำนักราชเลขาธิการ ว่าด้วยการขอพระราชทานชื่อบุตรและบุตรี พ.ศ. ๒๕๒๒"

๒. ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

๓. หลักเกณฑ์การขอพระราชทาน

๓.๑ ประเภท ก. พระราชทานพระราชหัตถเลขาขนานชื่อ และเสมาทองพระปรมาภิไธยย่อ ภ.ป.ร. ได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ โอรสและธิดาของพระราชวงศ์ และตั้งแต่ชั้นหม่อมหลวงขึ้นไป

๓.๑.๒ บุตรและบุตรีของข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราวรายเดือนและรายวัน สังกัดสำนักราชเลขาธิการ และสำนักพระราชวัง ที่มีเวลารับราชการไม่น้อยกว่า ๕ ปี โดยผู้บังคับบัญชารับรอง

๓.๑.๓ บุตรและบุตรีของนางสนองพระโอษฐ์และคุณข้าหลวงกับบุตรและบุตรีของผู้ที่เคยเป็นนางพระกำนัล

๓.๑.๔ บุตรและบุตรีของคู่สมรสที่ทรงประกอบพิธีสมรสพระราชทาน

๓.๑.๕ บุตรและบุตรีของผู้ที่ได้รับพระราชทานทุนมูลนิธิอานันทมหิดล

๓.๑.๖ บุตรและบุตรีของนายทหารราชองครักษ์พิเศษ นายตำรวจราชสำนักพิเศษ นายทหารราชองครักษ์ประจำนายตำรวจราชสำนักประจำ นายทหารราชองครักษ์เวรและนายตำรวจราชสำนักเวร

๓.๑.๗ บุตรและบุตรีของข้าราชการทหารประจำกรมราชองครักษ์ และข้าราชการทหารแผนกรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญประจำกรมราชองครักษ์ ที่มีเวลารับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดหรือหน่วยงานดังกล่าวไม่น้อยกว่า ๕ ปี โดยผู้บังคับบัญชารับรอง

๓.๑.๘ บุตรและบุตรีของข้าราชการทหาร สังกัดกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ที่มีเวลารับราชการในสังกัดไม่น้อยกว่า ๕ ปี โดยผู้บังคับบัญชารับรอง

๓.๑.๙ บุตรและบุตรีของพนักงานสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่มีเวลาปฏิบัติราชการไม่น้อยกว่า ๕ ปี โดยผู้บังคับบัญชารับรอง

๓.๑.๑๐ บุตรและบุตรีของบุคคลที่นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น ซึ่งจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

๓.๒ ประเภท ข. พระราชทานชื่อและเสมาเงินพระปรมาภิไธยย่อ ภ.ป.ร.

๓.๒.๑ ได้แก่บุตรและบุตรีของบุคคลทั่วไปที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ประเภท ก.

๔. เด็กที่ขอพระราชทานชื่อ ต้องมีอายุไม่เกิน ๖ เดือน สำหรับผู้อยู่ในประเทศ และไม่เกิน ๑ ปี สำหรับผู้อยู่ต่างประเทศ โดยให้มีเอกสารประกอบการพิจารณาดังนี้

๔.๑ ใบสำคัญการสมรสของบิดาและมารดาของเด็กที่ขอพระราชทานชื่อพร้อมด้วยสำเนา

๔.๒ สูติบัตรของเด็กที่ขอพระราชทานชื่อ พร้อมด้วยสำเนา

๔.๓ สำเนาทะเบียนบ้าน

๔.๔ หนังสือรับรองเวลารับราชการของผู้บังคับบัญชา ระดับ ๕ ขึ้นไปในกรณีผู้ขอพระราชทานเป็นข้าราชการ หรือลูกจ้างทุกประเภท

ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารดังกล่าวทุกรายการ เมื่อเป็นการถูกต้องและครบถ้วน ก็คืนเอกสารต้นฉบับแก่ผู้ขอพระราชทาน คงใช้แต่สำเนาเอกสารแนบเรื่องเพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการ

หากในสูติบัตรของเด็กที่ขอพระราชทานชื่อ ปรากฏชื่อตัวที่มีตัวสะกดตั้งแต่สองพยางค์ขึ้นไป และมีความไพเราะเหมาะสม หรือมีความหมายดีอยู่แล้ว ก็ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามวิธีการคิดชื่อว่าเป็นชื่อที่มีอักษรใดเป็นกาลกิณีหรือไม่ ประกอบพระราชดำริด้วย

๕. การขอพระราชทานเปลี่ยนชื่อ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาเหตุผลการขอพระราชทานทุกราย เพื่อนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาประกอบพระราชดำริ

๕.๑ ผู้ขอพระราชทานเปลี่ยนชื่อที่มีอายุยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย หากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ ให้อยู่ในหลักเกณฑ์ประเภท ข.

๕.๒ ผู้ขอพระราชทานชื่อที่มีอายุบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแล้ว หากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ ให้มีหนังสือเชิญชื่อพระราชทานเพียงประการเดียว

๖. ให้กองการในพระองค์เป็นฝ่ายรักษาและถือปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๒๒

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)
ราชเลขาธิการ

การขอพระราชทานชื่อสกุล

ผู้ขอต้องทำหนังสือถึงสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูล พระกรุณาขอพระราชทานชื่อสกุลใหม่ โดยระบุรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. แจ้งประวัติของผู้ขอโดยละเอียด

๒. ลำดับชื่อ ปู่ย่า ตายาย บิดามารดา พี่น้อง ภริยา และบุตร โดยระบุอาชีพหรือการศึกษาของบุตรโดยย่อ

๓. เหตุผลการขอพระราชทานชื่อสกุล

๔. แจ้งรายชื่อผู้ที่จะขอร่วมใช้ชื่อสกุล ให้ทราบว่ามีผู้ใดบ้าง และมีความเกี่ยวข้องกับผู้ขออย่างใด

๕. ถ้าบิดายังมีชีวิตอยู่ก็ขอให้ทำหนังสืออนุญาต ให้ผู้ขอขอพระราชทานชื่อสกุลใหม่เป็นหลักฐานต่างหากอีก ๑ ฉบับ แต่ในกรณีที่ไม่มีบิดาก็ให้มารดาอนุญาตแทนได้ พร้อมกับแนบสิ่งต่อไปนี้มาด้วย คือ

๑. สำเนาบัตรประจำตัว

๒. สำเนาทะเบียนบ้าน

การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

บุคคลผู้เข้ารับราชการ เมื่อได้ประกอบคุณงามความดีครบตามระเบียบของทางราชการที่ได้วางไว้ ก็จะมีการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้ตามลำดับชั้น โดยต้นสังกัดที่ทำงานอยู่เป็นผู้ขอพระราชทานให้

ส่วนบำเหน็จความชอบส่วนพระองค์ เช่น การพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ หรือเหรียญราชรุจิ จะพระราชทานให้โดยพระองค์เอง ไม่ต้องมีผู้ขอ หรือหากมีผู้ขอก็จะเป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูง โดยทำหนังสือขอพระราชทานผ่านสำนักราชเลขาธิการ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือสิ่งซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงเกียรติยศ และบำเหน็จความชอบเป็นของพระมหากษัตริย์ทรงสร้างขึ้นสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จความชอบในราชการ หรือส่วนพระองค์ เรียกเป็นสามัญว่า ตรา หรือเหรียญตรา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับบำเหน็จความชอบในราชการแผ่นดิน ที่ข้าราชการควรทราบ คือ

๑. เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อจุลศักราช ๑๒๓๕ (พ.ศ. ๒๔๑๖) ด้วยทรงเห็นความดีความชอบของพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งปวง ซึ่งล่วงลับไปแล้วก็ดี และที่ยังมีชนม์ชีพอยู่ก็ดี ที่ได้ปกป้องรักษา และทนุบำรุงแผ่นดิน ด้วยใจซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อพระบรมราชจักรีวงศ์สืบมาโดยมิได้เสื่อมคลาย จึงมีพระราชประสงค์จะทนุบำรุงวงศ์ตระกูลของท่านผู้มีความชอบความดีทั้งมวล ให้เจริญยืนยาวปรากฏไปชั่วกาลนาน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเครื่องราช-อิสริยาภรณ์นี้ สำหรับแสดงอิสริยยศ และความชอบแห่งผู้มียศ และบรรดาศักดิ์สืบวงศ์ตระกูลต่อมา จะได้เป็นเกียรติยศปรากฏแก่ท่านผู้มีความชอบทุก ๆ ตระกูลสืบไป

มีทั้งฝ่ายหน้า และฝ่ายใน สำหรับพระราชทานแก่ผู้ที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร ฝ่ายหน้าตั้งแต่ชั้น ๒ ขึ้นไป ให้พระราชทานสืบตระกูลได้

สำหรับพระราชทานฝ่ายหน้า (สุภาพบุรุษ) มี ๓ ชั้น ๗ ชนิด

ชั้น ๑ มี ๒ ชนิด

ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ	(ใช้อักษรย่อว่า ป.จ.ว.)
ปฐมจุลจอมเกล้า	(ใช้อักษรย่อว่า ป.จ.)

ชั้น ๒ มี ๒ ชนิด

ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	(ใช้อักษรย่อว่า ท.จ.ว.)
ทุติยจุลจอมเกล้า	(ใช้อักษรย่อว่า ท.จ.)

ชั้น ๓ มี ๓ ชนิด

ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	(ใช้อักษรย่อว่า ต.จ.ว.)
ตติยจุลจอมเกล้า	(ใช้อักษรย่อว่า ต.จ.)
ตติยานุจุลจอมเกล้า	(ใช้อักษรย่อว่า ต.อ.จ)

สำหรับพระราชทานฝ่ายใน (สุภาพสตรี) มี ๔ ชั้น ๕ ชนิด

ชั้น ๑	ปฐมจุลจอมเกล้า	(ใช้อักษรย่อว่า ป.จ.)
ชั้น ๒	มี ๒ ชนิด	
	ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	(ใช้อักษรย่อว่า ท.จ.ว.)
	ทุติยจุลจอมเกล้า	(ใช้อักษรย่อว่า ท.จ.)
ชั้น ๓	ตติยจุลจอมเกล้า	(ใช้อักษรย่อว่า ต.จ.)
ชั้น ๔	จตุตถจุลจอมเกล้า	(ใช้อักษรย่อว่า จ.จ.)

อนึ่ง ในเรื่องการใช้คำนำนามสตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้คำนำนามสตรี พ.ศ. ๒๔๖๐ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามสตรีเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการใช้คำนำนามสตรีตามพระราชนิยมไว้ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. สตรีที่สามีมีบรรดาศักดิ์ชั้นพระยา แม้ผู้นั้นจะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน หรือมิได้รับพระราชทานก็ดี ให้ใช้คำว่า "คุณหญิง" เป็นคำนำนามประกอบด้วยราชทินนามของสามี

๒. สตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน แม้มีสามีที่มีบรรดาศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระยา ก็ให้ใช้คำว่า "คุณหญิง" เป็นคำนำนามได้ด้วย และให้ใช้ราชทินนามของสามีเข้าประกอบ

๓. สตรีที่มีสามีบรรดาศักดิ์ชั้นเจ้าพระยา และเป็นผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องยศด้วยแล้วให้ใช้คำว่า "ท่านผู้หญิง" เป็นคำนำนามประกอบด้วยราชทินนามของสามี แต่ถ้ายังไม่ได้รับพระราชทานเครื่องยศอย่างท่านผู้หญิง ให้ใช้คำนำนามเหมือนภริยาชั้นพระยา ตามข้อ ๑

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสตรีที่จะใช้คำนำนามว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง" ได้จะต้องเป็นผู้มีสามี และสามีจะต้องเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ด้วย ถ้าสามีไม่มีบรรดาศักดิ์ แม้จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในชั้นใดก็ตาม ก็ไม่อาจใช้คำนำนามว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง" ได้ และจะต้องเป็นเอกภริยาด้วย

๔. สตรีผู้ที่เนื่องในพระราชวงศ์ (คือ หม่อมราชวงศ์ และหม่อมหลวง) แม้สามีจะเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ หรือได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในก็ตาม ให้สตรีผู้เป็นเชื้อราชตระกูลคงใช้บรรดาศักดิ์เดิมของตน เว้นแต่ผู้นั้นจะได้รับพระราชทานเครื่องยศเป็นท่านผู้หญิงแล้ว จึงให้ใช้คำว่า "ท่านผู้หญิง" เป็นคำนำนามแทน

หม่อมห้ามเจ้านาย ถ้าเป็นผู้ที่มิได้เนื่องในพระราชวงศ์ ให้ใช้คำว่า "หม่อม" นำนามของตนประกอบด้วยนามสกุลของสามี ถ้าเป็นผู้ที่เนื่องในพระราชวงศ์ ให้คงใช้บรรดาศักดิ์เดิมของตน

คำว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง" นี้ ให้พึงเข้าใจว่า ใช้เฉพาะสำหรับผู้อื่น กล่าวถึงเท่านั้น ถ้าจะเขียนนามของตนเอง ไม่ต้องใส่คำว่า "คุณหญิง" หรือ "ท่านผู้หญิง"

๕. สตรีที่เป็นนางพระกำนัล หรือพนักงาน ถ้าบิดามีบรรดาศักดิ์ตั้งแต่พระยาขึ้นไปอย่างหนึ่ง หรือได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายในอีกอย่างหนึ่ง ให้ใช้คำนำนามว่า "คุณ" ตลอดเวลาที่รับราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ หรือดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกของเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้นอยู่

ต่อมาหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลมีนโยบายที่จะไม่ขอพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้แก่ข้าราชการ สำนักพระราชวังซึ่งเป็นผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้ เห็นว่า คำนำหน้านามไม่ถือว่าเป็นบรรดาศักดิ์ เมื่อรัฐบาลมิได้มีการขอพระราชทานบรรดาศักดิ์แล้ว การใช้คำนำหน้านามสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าก็ควรอนุโลมโดยมิต้องถือบรรดาศักดิ์ของสามีเป็นเกณฑ์ ซึ่งรัฐบาลก็ได้ถือตามที่สำนักพระราชวังเสนอโดยถือเป็นหลักว่า สตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จตุตถจุลจอมเกล้าขึ้นไปให้ใช้คำนำนามว่า "คุณหญิง" แต่ถ้าได้รับตั้งแต่ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษขึ้นไป ให้ใช้คำนำว่า "ท่านผู้หญิง"

๒. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

พระราชทานแก่ผู้ทำความดีความชอบเป็นพิเศษ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ราชการทหารไม่ว่าในยามสงบ หรือในยามสงคราม ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร แบ่งเป็น ๖ ชั้น

ชั้นที่ ๑	เสนางคบดี	ใช้อักษรย่อว่า ส.ร.
ชั้นที่ ๒	มหาโยธิน	ใช้อักษรย่อว่า ม.ร.
ชั้นที่ ๓	โยธิน	ใช้อักษรย่อว่า ย.ร.
ชั้นที่ ๔	อัศวิน	ใช้อักษรย่อว่า อ.ร.
ชั้นที่ ๕	เหรียญรามรามาเข็มกล้ากลางสมร	ใช้อักษรย่อว่า ร.ม.ภ.
ชั้นที่ ๖	เหรียญรามรามา	ใช้อักษรย่อว่า ร.ม.

๓. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก

เรียกย่อว่า เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก พระราชทานแก่ผู้ทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการ หรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร แบ่งเป็น ๘ ชั้น และกำหนดให้มีไว้สำหรับพระราชทานสตรีด้วย

ชั้นสูงสุด	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	ใช้อักษรย่อว่า ม.ป.ช.
ชั้นที่ ๑	ประถมาภรณ์ช้างเผือก	ใช้อักษรย่อว่า ป.ช.
ชั้นที่ ๒	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	ใช้อักษรย่อว่า ท.ช.

ชั้นที่ ๓	ตริตาภรณ์ช้างเผือก	ใช้อักษรย่อว่า ต.ช.
ชั้นที่ ๔	จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก	ใช้อักษรย่อว่า จ.ช.
ชั้นที่ ๕	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก	ใช้อักษรย่อว่า บ.ช.
ชั้นที่ ๖	เหรียญทองช้างเผือก	ใช้อักษรย่อว่า ร.ท.ช.
ชั้นที่ ๗	เหรียญเงินช้างเผือก	ใช้อักษรย่อว่า ร.ง.ช.

๔. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย

เรียกย่อว่า เครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎไทย พระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการ หรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร แบ่งออกเป็น ๘ ชั้น และกำหนดให้มีไว้สำหรับพระราชทานสตรีด้วย

ชั้นสูงสุด	มหาวชิรมงกุฎ	ใช้อักษรย่อว่า ม.ว.ม.
ชั้นที่ ๑	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย	ใช้อักษรย่อว่า ป.ม.
ชั้นที่ ๒	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	ใช้อักษรย่อว่า ท.ม.
ชั้นที่ ๓	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	ใช้อักษรย่อว่า ต.ม.
ชั้นที่ ๔	จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย	ใช้อักษรย่อว่า จ.ม.
ชั้นที่ ๕	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	ใช้อักษรย่อว่า บ.ม.
ชั้นที่ ๖	เหรียญทองมงกุฎไทย	ใช้อักษรย่อว่า ร.ท.ม.
ชั้นที่ ๗	เหรียญเงินมงกุฎไทย	ใช้อักษรย่อว่า ร.ง.ม.

เหรียญบำเหน็จในพระองค์

๑. เหรียญรัตนาภรณ์ เป็นเหรียญส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ทรงสร้างขึ้นสำหรับพระราชทานแก่ผู้จงรักภักดี เพื่อเป็นเครื่องหมายในพระมหากรุณาธิคุณ สุดแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร แบ่งเป็น ๕ ชั้น มีทั้งฝ่ายหน้า และฝ่ายใน

เหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลที่ ๙

ชั้นที่ ๑	ประดับเพชรล้วน	ใช้อักษรย่อว่า ภ.ป.ร. ๑
ชั้นที่ ๒	ภ.ป.ร. ลงยาสีขาว ขอบประดับเพชร	ใช้อักษรย่อว่า ภ.ป.ร. ๒
ชั้นที่ ๓	ภ.ป.ร. ลงยาสีขาว ขอบสร่งทอง	ใช้อักษรย่อว่า ภ.ป.ร. ๓
ชั้นที่ ๔	ภ.ป.ร. ทองขอบสร่งเงิน	ใช้อักษรย่อว่า ภ.ป.ร. ๔
ชั้นที่ ๕	เงินล้วน	ใช้อักษรย่อว่า ภ.ป.ร. ๕

๒. เหรียญราชรุจิ เป็นเหรียญส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ทำนองเดียวกับเหรียญรัตนาภรณ์ สำหรับพระราชทานแก่ผู้มีความชอบในพระองค์ รองจากเหรียญรัตนาภรณ์ มี ๒ ชนิด ทั้งฝ่ายหน้า และฝ่ายใน คือ

๑. เหรียญราชรุจิทอง ใช้อักษรย่อว่า ร.จ.ท.

๒. เหรียญราชรุจิเงิน ใช้อักษรย่อว่า ร.จ.ง.

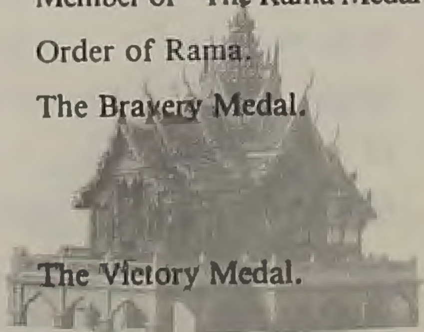
ถ้าเป็นเหรียญของรัชกาลใดก็เติมเลขที่รัชกาลนั้นลงท้าย อักษรย่อเช่น เหรียญราชรุจิรัชกาลที่ ๙ ก็จะเป็น ร.จ.ท. ๙ และ ร.จ.ง. ๙ เป็นต้น

การลำดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย ถือเกียรติตามลำดับ ตั้งแต่ชั้นสูงลงไปหาชั้นต่ำโดยถือตราเป็นอันดับแรก เหรียญบำเหน็จกล้าหาญเป็นอันดับ ๒ เหรียญบำเหน็จในราชการเป็นอันดับ ๓ เหรียญบำเหน็จในพระองค์เป็นอันดับ ๔ เหรียญที่ระลึกต่าง ๆ เป็นอันดับ ๕ สำหรับเหรียญที่ระลึกให้ถือเหรียญที่ระลึกของทางราชการมาก่อนเหรียญที่ระลึกซึ่งมิใช่เป็นของท่างราชการ และถืออาวุโสในการสร้างก่อนหลังของเหรียญแต่ละชนิดเป็นการเรียงลำดับ ซึ่งจะได้ถือลำดับดังต่อไปนี้

ราชมิตราภรณ์	The Most Auspicious Order of the Rajamitrabhorn.
มหาจักรีบรมราชวงศ์	Knight of the Most Illustrious Order of the Royal House of Chakri.
นพรัตนราชวราภรณ์	Knight of the Ancient and Auspicious Order of the Nine Gems.
ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ	Knight Grand Cordon (Special Class) of the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao.
รัตนวราภรณ์	The Ratna Varâbhorn Order of Merit.
ปฐมจุลจอมเกล้า	Knight Grand Cross (First Class) of the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao.
รามาธิบดี ชั้นที่ ๑ (เสนางคบดี)	"Senângapati" (Knight Grand Commander) of the Honourable Order of Rama.
มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	Knight Grand Cordon (Special Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
มหาวชิรมงกุฎ	Knight Grand Cordon of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
ประถมาภรณ์ช้างเผือก	Knight Grand Cross (First Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
ประถมาภรณ์มงกุฎไทย	Knight Grand Cross (First Class) of the Most Noble Order of The Crown of Thailand.
ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	Khight Grand Commander (Second Class, higher grade) of the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao.
รามาธิบดี ชั้นที่ ๒ (มหาโยธิน)	"Mahâ Yodhin" (Knight Commander) of the Honourable Order of Rama.
ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	Knight Commander (Second Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	Knight Commander (Second Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.

ทุติยจุลจอมเกล้า	Knight Commander (Second Class, lower grade) of the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao.
รามาธิบดี ชั้นที่ ๓ (โยธิน)	"Yodhin" (Commander) of the Honourable of Rama.
วัลลภาภรณ์	The Vallabhâbhorn Order
ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	Grand Companion (Third Class, higher grade) of the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao.
รามาธิบดี ชั้นที่ ๔ (อัศวิน)	"Asvin" (Companion) of the Honourable Order of Rama.
ตริตาภรณ์ช้างเผือก	Commander (Third Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	Commander (Third Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
ตติยจุลจอมเกล้า	Companion (Third Class, lower grade) of the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao.
จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก	Companion (Fourth Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย	Companion (Fourth Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
ตติยานุจุลจอมเกล้า	Junior Companion of the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao.
จตุตถจุลจอมเกล้า	Fourth Class of the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao. (Ladies)
เบญจมาภรณ์ช้างเผือก	Member (Fifth Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	Member (Fifth Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
วชิรมาลา	Member of the Vajira Mala Order.
	เหรียญบำเหน็จกล้าหาญ
เหรียญรามรามา เข็มกล้ากลางสมร	Member of "The Rama Medal for gallantry in action" of the Honourable Order of Rama.
เหรียญรามรามา	Member of "The Rama Medal" without clasp of the Honourable Order of Rama.
เหรียญกล้าหาญ หรือเหรียญดุษฎีมาลา เข็มกล้าหาญ	The Bravery Medal.
เหรียญชัยสมรภูมิ	The Victory Medal.

เหรียญราชนิยม	The Rajaniyom Medal.
เหรียญปราบฮ่อ	The Haw Campaign Medal.
เหรียญงานพระราชสงครามยุโรป	The War Medal of B.E. 2461.
เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	Safeguarding the constitution Medal.
เหรียญศานติมาลา	The Sânti Mâlâ Medal.

เหรียญบำเหน็จในราชการ

เหรียญดุษฎีมาลา เข็มราชการแผ่นดิน หรือเข็มศิลปวิทยา	The Dushdi Mâlâ.
เหรียญช่วยราชการเขตภายใน	Madal for Service rendered in the Interior.
เหรียญราชการชายแดน	Border Service Medal.
เหรียญทองช้างเผือก	The Gold Medal (Sixth Class) of the White Elephant.
เหรียญทองมงกุฎไทย	The Gold Medal (Sixth Class) of the Crown of Thailand.
เหรียญเงินช้างเผือก	The Silver Medal (Seventh Class) of the White Elephant.
เหรียญเงินมงกุฎไทย	The Silver Medal (Seventh Class) of the Crown of Thailand.
เหรียญจักรมาลา หรือ จักรพรรดิมาลา	The Chakra Mâlâ Medal, The Chakrabarti Mâlâ Medal.
เหรียญศารทูลมาลา	Sâratul Mâlâ Medal.
เหรียญบุษปมาลา	The Pushpa Mâlâ Medal.
เหรียญลูกเสือสรรเสริญ	Boy Scout Commendation Medal.
เหรียญลูกเสือสุดดี	Boy Scout Citation Medal.

เหรียญบำเหน็จในพระองค์

เหรียญรัตนาภรณ์ หรือ เหรียญดุษฎีมาลา เข็มราชการในพระองค์	The Royal Cypher Medals.
เหรียญราชรุจิ	The Râjaruchi Medal.

เหรียญที่ระลึก

เหรียญสตพรรษมาลา	The Centenary Medal.
เหรียญรัชฎาภิเศกมาลา	The Silver Jubilee Medal.
เหรียญประพาสมาลา	The Prabâs Mâlâ Medal.
เหรียญราชินี	The Queen's Medal.
เหรียญทวีธาภิเษก	The Dvidhâbhisek Medal.

เหรียญรัชมงคล	The "Record Reign" Medal.
เหรียญรัชมังคลาภิเษก	The "Forty years Reign" Medal.
เหรียญบรมราชาภิเษก	The Coronation Medal.
เหรียญชัย	Chai Medal.
เหรียญเฉลิมพระนคร ๑๕๐ ปี	150 year Commemoration of Bangkok Medal.
เหรียญงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ	The 25th Buddhist Century Celebration Medal.
เหรียญที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาและทวีปยุโรป	Souvenir Medal of the Royal State Visits to America and Europe.
เหรียญกาชาดสรรเสริญ (เหรียญสภากาชาดไทย)	Red Cross Commendation Medal.
เหรียญกาชาดสมนาคุณ (เหรียญของสภากาชาดไทย)	Red Cross Reward Medal.

การเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

การเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น มีประเพณีการปฏิบัติเป็น ๓ วิธี คือ

- รับพระราชทานต่อพระหัตถ์
- รับจากผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- รับจากผู้แทนพระองค์

การเข้ารับพระราชทานต่อพระหัตถ์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานต่อพระหัตถ์ จะพระราชทานในโอกาสดังต่อไปนี้

๑. พระราชทานเมื่อเสด็จออกมหาสมาคม ท่ามกลางมวลสมาชิกแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าในการพระราชพิธีฉัตรมงคล

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่จะพระราชทานในโอกาสนี้ ก็คือเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าทุกชั้น

๒. พระราชทานในโอกาสที่เสด็จออกบำเพ็ญพระราชกุศลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่จะพระราชทานในโอกาสนี้ โดยปรกติจะพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกและมงกุฎไทย ตั้งแต่ชั้นประถมาภรณ์ขึ้นไป แต่บางโอกาสก็อาจพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลอื่น เช่น มหาจักรีบรมราชวงศ์ หรือนพรัตนราชวราภรณ์ด้วย

๓. พระราชทานเมื่อเสด็จออกท่ามกลางสมาชิกแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีในพระราชพิธีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นเป็นพิเศษ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่จะพระราชทานในโอกาสนี้ คือเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีทุกชั้น

๔. พระราชทานเมื่อเสด็จออกในพิธีที่จัดขึ้นสำหรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ค้างพระราชทานมาแต่พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่จะพระราชทานในโอกาสนี้ คือ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกและมงกุฎไทยที่ค้างพระราชทานมาแต่การพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

(การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เนื่องในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษานั้น พระราชทานในช่วงเวลาที่พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ซึ่งมีเวลาประมาณ ๔๕ นาที แต่จำนวนผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายในสองตระกูลนี้มีมาก จึงไม่มีเวลาพอที่จะพระราชทานได้โดยทั่วถึง ต้องกำหนดวันเวลาให้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานนอกงานพระราชพิธีในภายหลัง)

๕. พระราชทานเมื่อเสด็จออกในพิธีที่จัดขึ้นสำหรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในพระองค์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่จะพระราชทานในโอกาสนี้ คือเหรียญรัตนาภรณ์ทุกชั้น และเหรียญราชรุจิ

การเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า มีประเพณีการพระราชทานในอภิลักขิตสมัยคล้ายวันเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษก หรืออีกนัยหนึ่งที่เรียกกันว่า วันฉัตรมงคล ซึ่งในรัชกาลปัจจุบันตรงกับวันที่ ๕ พฤษภาคม ของทุกปี

การพระราชทาน จัดเป็นพิธีเสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในวันที่ ๕ พฤษภาคม เวลา ๑๖.๓๐ น. ท่ามกลางพระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี คณะรัฐมนตรี ประธานและสมาชิกรัฐสภา ข้าราชการทั้งฝ่ายทหาร-พลเรือน และตุลาการ อีกทั้งสมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าทั้งมวล

ตำแหน่งเฝ้าฯ

พระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี เฝ้าฯ ในพระที่นั่งทางมุขตะวันออก

คณะรัฐมนตรี ข้าราชการฝ่ายทหาร เฝ้าฯ ในพระที่นั่งทางมุขเหนือ เบื้องขวาริ้วตำรวจหลวง

ประธาน-สมาชิกรัฐสภา ประธานศาลฎีกา-ตุลาการ ข้าราชการฝ่ายพลเรือน เฝ้าฯ ในพระที่นั่งทางมุขเหนือ เบื้องซ้ายริ้วตำรวจหลวง

ราชองครักษ์ นายทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ข้าราชการในพระองค์ เฝ้าฯ ในพระที่นั่งทางมุขตะวันตก

ภริยาผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เฝ้าฯ ตามตำแหน่งเฝ้าฯ ของสามี

ผู้จะได้เข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า จะเฝ้าฯ ตามตำแหน่งเฝ้าฯ ในหน้าที่ราชการของตนก็ได้ถ้าจำเป็น แต่เพื่อความเรียบร้อย ควรเฝ้าฯ ทางมุขตะวันตกตามคำเชิญของเจ้าหน้าที่กองประกาศิต

การแต่งกาย

แต่งเต็มยศ สวมสายสร้อยจุลจอมเกล้า

สุภาพสตรี แต่งชุดไทยจิตรลดา

วิธีปฏิบัติในการเข้ารับพระราชทาน

- ไปพบเจ้าหน้าที่กองประกาศิต สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่บริเวณพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ตามกำหนดเวลาที่เจ้าหน้าที่นัดหมาย เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้แจ้งให้ทราบถึงตำแหน่งเฝ้าฯ และแนะนำวิธีการเข้ารับพระราชทาน
- เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายรับรองของพระราชสำนัก เชิญขึ้นบนพระที่นั่ง ต้องเข้าไปยืนเฝ้าฯ ตามตำแหน่งที่เจ้าหน้าที่กองประกาศิตจะเรียนให้ทราบ
- เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับพระราชบัลลังก์ หน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร พระตำรวจหลวงจะชูพุ่มดอกไม้ทองเป็นสัญญาณ ผู้เฝ้าฯ ทั้งมวลยืนตรง ขณะนั้นชาวประโคมกระทั่งแตรมโหระทึก แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี สุดเสียงประโคมแล้วถวายคำนับพร้อมกัน
- เจ้าหน้าที่กองประกาศิตจะขานรายชื่อเบิกตัวผู้เข้ารับพระราชทานฝ่ายหน้าก่อน แล้วจึงเบิกตัวผู้เข้ารับพระราชทานฝ่ายใน

- เมื่อเจ้าหน้าที่ขานชื่อเบิกตัวท่านผู้ใด ให้ก้าวออกมาข้างหน้าให้พ้นแถวที่ยืนเฝ้าฯ แล้วถวายคำนับครั้งหนึ่ง

- ต่อจากนั้น เดินเลียบผ่านหน้าแถวผู้ยืนเฝ้าฯ ทางมุขเหนือไปยังกึ่งกลางพระที่นั่งเบื้องหน้าพระตำรวจหลวงชูพุ่มดอกไม้ทอง หยุดหันหน้าไปทางที่ประทับ ถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง

- ก้าวเดินต่อไปยังเบื้องหน้าที่ประทับในระยะห่างพอควร แล้วสืบเท้าเข้าไปคุกเข่าลงเฉพาะพระพักตร์ โดยวิธีตั้งเข่าขวา คุกเข่าซ้ายลงกับพื้น ห่างพระแท่นทอดพระราชอาสน์ประมาณ ๓๐ เซนติเมตร

- ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าฝ่ายหน้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงสวมสายสร้อยพระราชทาน ได้รับพระราชทานทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษฝ่ายในจะทรงสวมสายสะพายพระราชทาน และได้รับพระราชทานทุติยจุลจอมเกล้าฝ่ายหน้า จะทรงสวมแพรแถบห้อยดวงตราพระราชทาน ฉะนั้น ผู้ได้รับพระราชทานจะต้องน้อมศีรษะเข้าไปใกล้เพื่อจะได้ทรงคล้องพระราชทานได้สะดวก ถ้าคุกเข่าห่างออกไปหรือไม่น้อมศีรษะเข้าไปให้ใกล้แล้ว จะต้องทรงโน้มพระองค์ลงมามาก ซึ่งเป็นการไม่สมควร

- ผู้ได้รับพระมหากรุณาทรงสวมสายสะพายพระราชทาน ให้ยกแขนขวาสอดเข้าในสายสะพายเพื่อให้สายสะพายพาดบ่าซ้ายเฉียงลงทางขวา

- โดยปรกติจะพระราชทานประกาศนียบัตรกำกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ในวันพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย ดังนั้น เมื่อได้รับพระราชทานสวมสายสร้อย สายสะพายหรือดวงตราคล้องคอแล้ว ให้รอรับพระราชทานประกาศนียบัตร โดยรับพระราชทานด้วยมือขวาก่อนรับต้อง "เอางาน" ด้วย

- สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าฝ่ายใน ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ตติย-จุลจอมเกล้า ตติยานุจุลจอมเกล้า จตุตถจุลจอมเกล้า จะพระราชทานพร้อมประกาศนียบัตรให้ยกมือขวาเอางานแล้วจึงรับพระราชทาน

- ดวงตราก็ดี ประกาศนียบัตรก็ดี เมื่อได้รับพระราชทานแล้ว ต้องถือไว้สูงเสมอเอว ทั้งนี้ตลอดเวลาที่ผู้นั้นยังอยู่หน้าพระที่นั่ง หรืออยู่ในตำแหน่งเฝ้าฯ

- เมื่อรับพระราชทานแล้ว ลุกขึ้นยืนถวายคำนับ

- ผู้ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายหน้า ตั้งแต่ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ และฝ่ายใน ตั้งแต่ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษขึ้นไป จะได้รับพระราชทานเครื่องยศตามประเพณีด้วย ฉะนั้นให้เดินถอยหลังเฉียงออกไปที่โต๊ะตั้งเครื่องยศ แล้วหยุดถวายคำนับอยู่ที่โต๊ะนั้น เป็นการแสดงถึงการรับพระราชทานเครื่องยศ ต่อจากนั้นแล้วจึงเดินกลับไปยืนเฝ้าฯ ในตำแหน่งต่อจากผู้จะเข้ารับพระราชทานคนสุดท้าย หรือผู้เข้ารับพระราชทานลำดับก่อนตน

- สำหรับผู้ที่ไม่ได้รับพระราชทานเครื่องยศ เมื่อถวายคำนับครั้งแรกตรงจุดที่ลุกขึ้นยืนแล้วให้ถอยหลังกลับตามทางเดิมที่เข้ามา ประมาณ ๓-๕ หรือ ๗ ก้าว ตามควรแก่สถานที่แล้วหยุดถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นจึงเดินออกไปยืนเฝ้าฯ ต่อจากผู้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานในลำดับก่อนตน

- ผู้ยืนเฝ้าฯ อยู่แถวหลัง เมื่อคนข้างหน้าถูกเบิกตัวเข้ารับพระราชทาน หรือเลื่อนลำดับจากจุดที่ยืนเดิมไปแล้ว ให้เคลื่อนที่เข้าไปยืนแทนคนข้างหน้าตามลำดับ แต่ทั้งนี้ ให้เคลื่อนไหวอย่างเงียบ ๆ ไม่ชิดเท้าดัง

- เมื่อเสร็จสิ้นพิธีพระราชทาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จขึ้น พอทรงลุกขึ้นจากพระราชอาสน์ ให้ถวายคำนับพร้อมกัน แล้วยืนตรงอยู่จนกว่าจะสิ้นเสียงประโคมและเสียงแตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

วิธีปฏิบัติภายหลังการรับพระราชทาน

ตั้งแต่ได้มีการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจุลจอมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๖ เป็นต้นมา ได้มีประเพณีให้สมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าทั้งเก่าและใหม่ คือทั้งผู้ได้รับพระราชทานมาก่อนแล้ว และผู้เพิ่งได้รับพระราชทานใหม่ แต่งกายเต็มยศ เข้าไปถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า เป็นการสำแดงความจงรักภักดีและตั้งสัตย์ปฏิญาณว่าจะปฏิบัติราชการแผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

การถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้านั้น กระทำในวันเดียวกับวันที่ชุมนุมสมาชิกเพื่อพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ ดังนั้นในวันเสด็จออกมหาสมาคมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า สมาชิกเก่าจะต้องนำพานดอกไม้ธูปเทียน ซึ่งมีดอกไม้ ๑ กระทง ธูปไม้ระกำ ๑ ดอก เทียน ๑ เล่ม และสมาชิกใหม่จะต้องนำพานดอกไม้ธูปเทียน ซึ่งมีกระทงดอกไม้ ๑ กระทง ธูปเทียนแพ ๑ สำรับ เข้าไปเตรียมไว้ด้วย การวางธูปเทียนแพบนพาน วางเทียนไว้ล่างสุด ธูปอยู่เหนือเทียน กระทงดอกไม้ตั้งบนธูป เมื่อเสร็จการรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทแล้ว สมาชิกทั้งเก่าและใหม่จะต้องเชิญดอกไม้ธูปเทียนที่เตรียมมา ไปประชุมพร้อมกันอยู่ที่บนไพทีปราสาทพระเทพบิดร เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเข้าในพระมหาปราสาทถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า และเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว สมาชิกเก่าที่นำพานดอกไม้ซึ่งมีธูป ๑ ดอก เทียน ๑ เล่มมาก็จุดธูปเทียนบูชาปักไว้ ณ ที่ที่เจ้าพนักงานจัดเตรียมไว้ให้ แล้วเข้าถวายบังคมตั้งสัตยาธิษฐานในพระมหาปราสาท ส่วนสมาชิกที่นำดอกไม้พร้อมธูปเทียนแพ นำธูปเทียนเหล่านั้นเข้าไปในพระมหาปราสาท ถวายธูปเทียนแพเป็นการถวายสักการะ พร้อมทั้งตั้งสัตยาธิษฐานว่าจะปฏิบัติราชการแผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและจะจงรักภักดีต่อเบื้องพระยุคลบาทตลอดไป แล้วจึงถวายบังคม

การเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

ในมหามงคลสมัยที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในคล้ายวันพระบรมราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในตระกูลช้างเผือกและมงกุฎไทย แก่ผู้ปฏิบัติราชการอันเป็นคุณประโยชน์ต่อแผ่นดินด้วย

ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ๒ สกุลนี้ ในปีหนึ่ง ๆ มีเป็นจำนวนมาก จึงพระราชทานต่อพระหัตถ์เฉพาะผู้ได้รับเครื่องอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย และในวันบำเพ็ญพระราชกุศลเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในวันที่ ๕ ธันวาคม ของทุกปี จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายเข้ารับพระราชทานในโอกาสนั้นด้วยจำนวนหนึ่ง ผู้ใดจะได้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานในโอกาสนี้บ้าง กองประกาศิต สำนักนายกรัฐมนตรี จะได้นัดหมายให้เข้าเฝ้าฯ เพื่อรับพระราชทาน

ตำแหน่งเฝ้าฯ

การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในวันเฉลิมพระชนมพรรษานี้ มิได้จัดเป็นงานออกมหาสมาคมเพื่อพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์โดยเฉพาะ หากแต่เป็นงานแทรก คือพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้เข้ารับพระราชทานระหว่างเวลาที่พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เฉลิมพระชนมพรรษา ผู้จะได้รับพระราชทานจึงต้องนั่งรออยู่ที่ชานชาลาพระที่นั่งฟากตะวันออกก่อน ต่อเมื่อเสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราช เจ้าหน้าที่กองประกาศิตจึงจะเชิญผู้ได้รับพระราชทานเข้าไปยืนเฝ้าฯ ที่พระเฉลียง และเนื่องด้วยสถานที่จำกัด ผู้เฝ้าฯ จึงต้องยืนเรียงหนึ่ง ปลายแถวเลยออกมานอกพระที่นั่ง

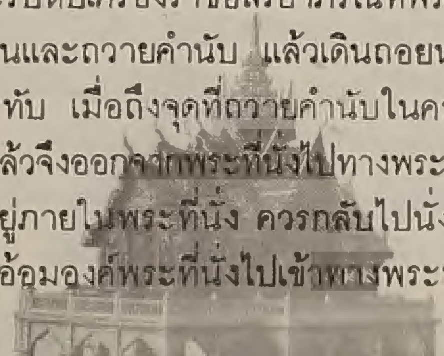
การแต่งกาย

แต่งเต็มยศ สายสะพายจุลจอมเกล้า

สุภาพสตรี แต่งชุดไทยจิตรลดา

วิธีปฏิบัติในการเข้ารับพระราชทาน

- ก่อนอื่นต้องไปพบเจ้าหน้าที่กองประกาศิต สำนักนายกรัฐมนตรี ที่ชานชาลาพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ฟากตะวันออก เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้แนะนำวิธีการเข้ารับพระราชทาน
- ถึงเวลา เจ้าหน้าที่จะได้เชิญเข้ายืนประจำที่ทางเบื้องขวาที่ประทับ
- เมื่อเข้ารับพระราชทาน ให้ถวายคำนับครั้งหนึ่ง แล้วออกเดินตรงไปข้างหน้า
- เมื่อถึงจุดที่ตรงกับหน้าที่ประทับ หยุดหมุนตัวไปทางซ้ายให้ตรงกับที่ประทับ แล้วถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นเดินตรงเข้าไปยังเบื้องหน้าที่ประทับ พอได้ระยะอันควร ให้ย่อตัวลงคุกเข่า ในท่าตั้งเข่าขวา คุกเข่าซ้ายลงกับพื้น ต้องระมัดระวังอย่าเหยียบพระสุจหนี่ หรือพรมทอดที่เป็นอันขาด
- สังเกตดูในพระหัตถ์ทรงถือหีบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไว้แล้วหรือยัง ถ้าทรงถือไว้แล้ว ให้ยกมือขวาขึ้น "เอางาน" และรับหีบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานมาถือไว้ในระดับเอว
- ต่อจากนั้นจึงลุกขึ้นยืนและถวายคำนับ แล้วเดินถอยหลังเฉียงออกไปทางซ้าย การเดินตอนนี้จะหันข้างไปยังที่ประทับ เมื่อถึงจุดที่ถวายคำนับในครั้งแรกก่อนเข้ารับพระราชทานแล้ว ให้ถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงออกจากพระที่นั่งไปทางพระทวารด้านข้าง (ฟากตะวันออก)
- ผู้มีตำแหน่งเฝ้าฯ อยู่ภายในพระที่นั่ง ควรกลับไปนั่งเฝ้าฯ ตามตำแหน่งจนกว่าจะเสร็จการพระราชพิธี ทั้งนี้ โดยอ้อมองค์พระที่นั่งไปเข้าทางพระทวารด้านหน้า (ด้านเหนือ)

- สำหรับผู้รอเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในลำดับต่อไป ให้เลื่อนที่ยืนแทนคนข้างหน้า ในเมื่อคนข้างหน้าเข้ารับพระราชทาน หรือเลื่อนที่ยืนไปจากเดิมตามลำดับ ผู้ที่ก้าวออกไปยืนเป็นคนหน้า เมื่อก้าวออกไปยืนแล้ว ควรถวายคำนับ ด้วยถือว่าได้ก้าวออกไปอยู่เฉพาะพระพักตร์ในระยะใกล้

การเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานแก่ผู้ทำความดีความชอบเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ราชการทหาร บรรดาผู้ได้รับพระราชทานส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการต่อสู้กับอริราชศัตรูผู้รุกรานเพื่อป้องกันราชอาณาจักร

การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิธีพระราชทานเป็นพิเศษ เพื่อให้สมแก่เกียรติและคุณงามความดีของบรรดาผู้อุทิศชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อป้องกันประเทศ

พิธีที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นแยกออกเป็น ๒ พิธี คือ

๑. พระราชทานแก่ผู้ที่ได้สูญเสียชีวิตไปแล้ว

๒. พระราชทานแก่ผู้ยังมีชีวิตอยู่

การพระราชทานฯ แก่ผู้สูญเสียชีวิตแล้ว

สำหรับผู้ที่ได้ประกอบวีรกรรมในการต่อสู้ศัตรูเพื่อป้องกันประเทศ สมควรได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดีไม่ว่าชั้นใด หากได้สูญเสียชีวิตเป็นชาติพลีไปเสียก่อนวันรับพระราชทาน จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ทายาท และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศพระราชทาน ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทด้วย

การบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานมีรายการโดยสังเขป ดังนี้

เวลาประมาณ ๑๖.๓๐ น. เสด็จออกพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงวางพวงมาลาที่หน้ารูปผู้เสียชีวิตบรรดาที่จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี ดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาฤกษ์ ต่อจากนั้นจะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้วเสด็จพระราชดำเนินประทับพระราชอาสน์ ซึ่งทอดอยู่เบื้องหน้าพระแท่นเศวตฉัตร ครั้นแล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาลักษณ์กองประกาศิต สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี อ่านประกาศเกียรติคุณผู้เสียชีวิต จบแล้วดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาชัย ต่อจากนั้นจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีแก่ทายาท

เสร็จการรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม สมเด็จพระราชาคณะถวายศีล และถวายพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ จบ พระสงฆ์ ๒๐ รูป รับอนุโมทนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมบูชากัณฑ์เทศน์และทรงทอดผ้า พระสงฆ์บังสุกุล ถวายอดิเรก ถวายพรลา แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ

ตำแหน่งเฝ้าฯ

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชและพระวรชายา สมเด็จพระบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เฝ้าฯ ทางเบื้องขวาพระราชอาสน์

องคมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานสภา ประธานศาลฎีกา เลขาธิการพระราชวัง ราชเลขาธิการ สมุหราชองครักษ์ และราชองครักษ์ เฝ้าฯ ในพระที่นั่งทางมุขตะวันออก

สมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี นายทหารชั้นผู้ใหญ่ ทายาทผู้เสียชีวิต เฝ้าฯ ในพระที่นั่งทางมุขเหนือ

ญาติผู้เสียชีวิต แขกซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญมาในงาน และนายทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ เฝ้าฯ ในพระที่นั่งทางมุขตะวันตก

การแต่งกาย

แต่งเครื่องแบบปรกติขาวประดับเหรียญ

ผู้ที่มิได้เป็นข้าราชการ แต่งเครื่องแบบขอเฝ้า หรือแต่งกายสุภาพตามประเพณีนิยม

สุภาพสตรี แต่งชุดไทยเรือนต้น หรือแต่งกายสุภาพตามประเพณีนิยม

วิธีปฏิบัติในการเข้ารับพระราชทาน

- เมื่อเจ้าหน้าที่ขานชื่อเบิกตัวทายาทเข้ารับพระราชทาน ให้ลุกจากที่นั่งเดินออกไปข้างหน้าพ้นหมู่ผู้นั่งเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ทางมุขเหนือแล้ว ถวายคำนับ
- แล้วเดินตรงไปยังเบื้องหน้าที่ประทับ หยุดถวายคำนับอีกครั้งหนึ่งในระยะที่ห่างจากพรมทอดที่ประมาณ ๓ ก้าว หรือประมาณ ๑.๒๐ เมตร
- ถวายคำนับแล้วสืบเท้าซ้าย ๑ ก้าว เท้าขวา ๑ ก้าว แล้วย่อตัวลงคุกเข่า ตั้งเข่าขวา คุกเข่าซ้าย อย่าเหยียบพรมทอดที่
- ยกมือขวาเอางาน แล้วรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มาถือไว้ระดับเอว
- ต่อจากนั้น ลุกขึ้นยืนถวายคำนับแล้วเดินถอยหลังออกมาประมาณ ๓ ก้าว จากนั้นจึงเดินไปทางด้านขวา ตรงไปยังที่ตั้งรูปผู้เสียชีวิต วางเครื่องราชอิสริยาภรณ์ลงในพานหน้ารูป แล้วหันกลับมาถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง
- จากนั้นจึงเดินเข้าไปนั่งยังที่เดิม ก่อนนั่งลงให้ถวายคำนับด้วย
- ทายาทที่ยังเยาว์ไม่สามารถจะเข้าไปเฝ้าฯ โดยลำดับได้ มารดาหรือผู้อุปการะเลี้ยงดูเป็นผู้นำเฝ้าฯ ขณะให้บุตรรับพระราชทานต่อพระหัตถ์ มารดาหรือผู้อุปการะจะนั่งพับเพียบหรือหมอบลงก็ได้
- ขณะนั่งเฝ้าฯ อยู่ภายในพระที่นั่ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จลุกขึ้นจากพระราชอาสน์ เพื่อทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมบริภัณฑ์เทศน์ก็ดี หรือทรงทอดผ้าบังสุกุลก็ดี ให้ลุกขึ้นยืนตรง ต่อเมื่อเสด็จฯ กลับไปประทับพระราชอาสน์เรียบร้อยแล้ว จึงนั่งลงได้
- เมื่อเสร็จการพระราชพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับให้ยืนขึ้นถวายคำนับ

การพระราชทานฯ แก่ผู้ยังมีชีวิตอยู่

การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีแก่ผู้ทำหน้าที่ป้องกันประเทศซึ่งยังมีชีวิตอยู่ โดยปรกติจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธี ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยในวันรุ่งขึ้น จากวันที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานแก่ผู้เสียชีวิตแล้ว ๑ วัน

พระราชพิธีนี้ เป็นพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคม พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้โดยเฉพาะ ซึ่งมีพิธีโดยสังเขปดังต่อไปนี้

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จออกประทับพระราชอาสน์ ซึ่งทอดอยู่เบื้องหน้าพระแท่นเศวตฉัตร สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ สมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี ข้าทูลละอองธุลีพระบาท ทั้งฝ่ายทหาร-พลเรือน และผู้ได้รับเชิญ ยืนเฝ้าฯ อยู่ภายในพระที่นั่งโดยอนุกรม (ตามลำดับตำแหน่ง)

เมื่อดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาฤกษ์จบลงแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาลักษณ์กองประกาศิตสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี อ่านประกาศเกียรติคุณผู้ที่จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีทุกท่าน จบแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาชัย

เมื่อการพระราชทานเสร็จสิ้นแล้วเสด็จขึ้น

ต่อจากนั้นสมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ทั้งสมาชิกเก่าและใหม่ไปทำพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ตำแหน่งเฝ้าฯ

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชและพระวรชายา สมเด็จพระบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอยืนเฝ้าฯ ทางเบื้องซ้ายพระราชอาสน์

องคมนตรี เลขาธิการพระราชวัง ราชเลขาธิการ สมุหราชองครักษ์ เฝ้าฯ เบื้องขวาพระราชอาสน์ แต่ชิดไปทางเสานางจรัลด้านตะวันออก

นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ยืนเฝ้าฯ เบื้องหน้าพระราชอาสน์ทางด้านซ้ายของริ้วตำรวจหลวง

สมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาธิบดี นายทหารชั้นผู้ใหญ่ ยืนเฝ้าฯ เบื้องหน้าพระราชอาสน์ทางด้านขวาริ้วตำรวจหลวง

ราชองครักษ์ ยืนเฝ้าฯ ระหว่างเสานางจรัลทางด้านตะวันออก เบื้องขวาพระแท่นเศวตฉัตร

ผู้จะเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีศักดิ์รามาธิบดี ยืนเฝ้าฯ เบื้องหน้าพระราชอาสน์ หน้าตำแหน่งเฝ้าฯ ของนายกรัฐมนตรี ฯลฯ

ญาติของผู้จะเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ฯ ยืนเฝ้าฯ ระหว่างเสานางจรัลด้านตะวันตก ตอนหน้าพระฉาก

การแต่งกาย

แต่งเครื่องแบบปรกติขาวประดับเหรียญ

ผู้ที่มิได้เป็นข้าราชการ แต่งเครื่องแบบขอเฝ้า หรือแต่งกายสุภาพตามประเพณีนิยม

สุภาพสตรี แต่งชุดไทยเรือนต้น หรือแต่งกายสุภาพตามประเพณีนิยม

วิธีปฏิบัติในการเข้ารับพระราชทาน

- เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกทางพระทวารเทวราชเหศวร ดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาฤกษ์ ผู้เฝ้าฯ ทั้งหมดยืนตรง แล้วถวายคำนับพร้อมกันเมื่อเพลงจบ
- ภายหลังที่อาลักษณ์อ่านประกาศเกียรติคุณ ผู้ที่จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีแล้ว เจ้าหน้าที่กองประกาศิตจะได้ขานชื่อเบิกตัวเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานโดยลำดับ
- เมื่อเจ้าหน้าที่ขานชื่อเบิกตัวท่านผู้ใด ให้ก้าวออกมาหน้าแถว ๑ ก้าว แล้วถวายคำนับ
- ถ้าจุดที่ยืนอยู่เยื้องพระราชอาสน์ที่ประทับ ควรออกเดินเลียบหน้าแถวจนถึงกึ่งกลางแถวซึ่งตรงกับหน้าที่ประทับ แล้วหันหน้าไปทางที่ประทับถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง
- ต่อจากนั้นเดินตรงเข้าไปคุกเข่าลงเฉพาะพระพักตร์ โดยตั้งเข่าขวาและคุกเข่าซ้ายลงกับพื้น
- ยกมือขวาขึ้นเอางานแล้วรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มาถือไว้ในระดับเอว
- เมื่อรับพระราชทานแล้ว ลุกขึ้นยืนถวายคำนับ
- จากนั้นเดินถอยหลังกลับไปยืนหน้าแถวที่ยืนอยู่เดิม แล้วถวายคำนับอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะเข้าประจำที่ในแถว ผู้อยู่หัวแถวหรือปลายแถว ซึ่งเยื้องกับที่ประทับในตอนถอยหลังกลับเข้าที่ให้ถอยเฉียงออกไปยังจุดที่ยืนเฝ้าฯ อยู่ก่อนนั้นได้
- เมื่อพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีครบทุกคนแล้ว ดุริยางค์จะบรรเลงเพลงมหาชัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงยืน จบเพลงแล้วจึงจะเสด็จขึ้น ให้ถวายคำนับพร้อมกันเมื่อจบเพลง

วิธีปฏิบัติภายหลังการรับพระราชทาน

เมื่อเสด็จขึ้นแล้ว ต้องรีบไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อกระทำพิธีถวายสัตยปฏิญาณสาบานตน และดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาร่วมกับองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบรรดาสมาชิกเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีทั้งมวล

การเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ค้างพระราชทาน

ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายในตระกูลช้างเผือก และตระกูลมงกุฎไทย เนื่องในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา แต่ยังไม่ได้รับพระราชทานในวันที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในการพระราชพิธีนั้น จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีพระราชทานขึ้นภายหลัง ณ ศาลาดุสิดาลัย ในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต งานนี้เฝ้าฯ เฉพาะผู้จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเจ้าหน้าที่เท่านั้น วันเวลาที่จะเข้ารับพระราชทาน กองประกาศิต สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นผู้นัดหมาย

ตำแหน่งเฝ้าฯ

การเสด็จออกในงานนี้ จะเสด็จออกประทับพระราชอาสน์ ซึ่งทอดอยู่บนยกพื้นของอาคาร ผู้เข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เข้าแถวยืนเฝ้าฯ อยู่ที่พื้นลดหน้ายกพื้น เรียงตามชั้นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่จะได้รับพระราชทานและตามอาวุโสในทางราชการ

การแต่งกาย

เครื่องแบบปรกติขาว

วิธีปฏิบัติในการเข้ารับพระราชทาน

- เมื่อเสด็จออกทรงยืนหน้าพระราชอาสน์ ถวายคำนับพร้อมกัน
- เมื่อเจ้าหน้าที่กองประกาศิตขานชื่อเบิกตัวเข้ารับพระราชทาน ให้ก้าวออกมาหน้าแถว ๑ ก้าว แล้วถวายคำนับ
- ถ้าจุดที่ยืนเยื้องที่ประทับ ควรเดินเลียบหน้าแถวจนกว่าจะถึงกึ่งกลาง แล้วจึงหันหน้าไปทางที่ประทับ ถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง
- ต่อจากนั้นเดินตรงเข้าไปหยุดห่างจากยกพื้นตรงหน้าที่ประทับ ประมาณ ๔๐ เซนติเมตร ยกมือขึ้นเอางาน แล้วรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มาถือไว้ในระดับเอว
- เมื่อรับพระราชทานแล้วถวายคำนับ
- ต่อจากนั้นเดินถอยหลังเฉียงไปทางซ้าย ประมาณ ๓-๕ หรือ ๗ ก้าว สุดแต่สถานที่ หยุดถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงอ้อมปลายแถวออกไปยืน ณ ที่ว่างเบื้องหลังผู้ยังไม่ได้เข้ารับพระราชทาน
- ผู้ยืนเฝ้าฯ อยู่แถวหลัง เมื่อคนข้างหน้าถูกเบิกตัวเข้ารับพระราชทาน หรือเลื่อนลำดับจากจุดที่ยืนเดิมแล้ว ให้เคลื่อนที่เข้าไปยืนแทนคนข้างหน้าตามลำดับ
- เวลาเสด็จขึ้น ถวายคำนับพร้อมกัน

การเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในพระองค์

การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในพระองค์นั้น ถ้าผู้รับพระราชทานมีจำนวนมาก จะจัดให้มีพิธีพระราชทาน ณ ศาลาดุสิดาลัย ในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

การพระราชทาน ณ ที่ดังกล่าวนี้ ตำแหน่งเฝ้าฯ ก็ดี การแต่งกายก็ดี ตลอดจนวิธีเข้ารับพระราชทานก็ดี คงปฏิบัติเช่นเดียวกับการเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ค้างพระราชทาน เว้นแต่การนัดหมายให้เข้ารับพระราชทาน ตลอดจนการขานชื่อเบิกตัวเข้ารับพระราชทาน เจ้าหน้าที่สำนักราชเลขาธิการจะเป็นผู้ปฏิบัติ

สำหรับในกรณีที่จัดให้มีพิธีพระราชทานบนพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สำนักพระราชวังจะทอดพระราชอาสน์เหนือพระแท่นทอง การเข้ารับพระราชทานต้องลงคุกเข่ารับพระราชทาน เช่นเดียวกับการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

ในการรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในพระองค์บนพระตำหนักนั้น สตรีจะหมอบรับพระราชทานก็ได้

การเข้ารับจากผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

การเข้ารับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น การแต่งกายและการปฏิบัติคล้ายการเข้ารับพระราชทานจากองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผิดกันแต่เพียงการปฏิบัติเล็กน้อย คือ

- เมื่อเจ้าหน้าที่ขานชื่อให้เข้ารับพระราชทาน ให้ออกเดินจากแถวมาหยุดยืนตรงหน้าพระราชอาสน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วถวายคำนับพระราชอาสน์ก่อน ต่อจากนั้นจึงเดินไปยังหน้าที่นั่งหรือที่ประทับของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แล้วหยุดคำนับในระยะอันควร ต่อจากนั้นปฏิบัติอย่างเข้ารับพระราชทานต่อพระหัตถ์ เว้นแต่ไม่ต้องเอางาน (เว้นแต่ผู้แทนพระองค์นั้นจะเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ) เพราะการเอางานตามประเพณีถือว่าเป็นการถวายบังคม จะพึงกระทำสำหรับรับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถเท่านั้น
- เมื่อรับพระราชทานแล้ว ให้ลุกขึ้นถวายคำนับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หนึ่งครั้ง แล้วเดินถอยหลังออกมาประมาณ ๓ ก้าว หยุดหันหน้าไปถวายคำนับไปทางพระราชอาสน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงกลับไปยืนเฝ้าฯ ตามตำแหน่ง

การเข้ารับจากผู้แทนพระองค์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลช้างเผือก และตระกูลมงกุฎไทย ตั้งแต่ชั้นทวีติยาภรณ์ลงมามีผู้ได้รับพระราชทานเป็นจำนวนมาก เหลือวิสัยที่จะจัดให้เข้ารับพระราชทานต่อพระหัตถ์ได้ กองประกาศิต สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี จึงได้เชิญเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานมอบกระทรวงทบวงกรมเจ้าสังกัด เพื่อเจ้ากระทรวงทบวงกรมจะได้มอบให้แก่ผู้ได้รับพระราชทานในโอกาสอันควร เช่น ในวันสถาปนากระทรวงทบวงกรมนั้น ๆ เป็นต้น

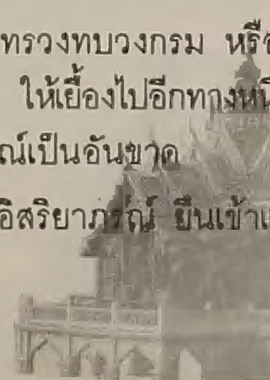
การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการในสังกัดที่ได้รับพระราชทาน เป็นการมอบสิ่งอันมีเกียรติเป็นเครื่องตอบแทนคุณงามความดีของข้าราชการที่มีความชอบในราชการแผ่นดิน ดังนั้น ควรจัดการมอบเป็นพิธีการให้สมแก่เกียรติยศ

การจัดห้องพิธี

ภายในห้องพิธี ต้องประดิษฐานพระพุทธรูปบนโต๊ะหมู่บูชา ประดิษฐานธงชาติทางด้านขวาพระพุทธรูป และประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทางด้านซ้าย

ตั้งเก้าอี้นั่งของเจ้ากระทรวงทบวงกรม หรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยราชการ ซึ่งจะมาเป็นผู้มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้เยื้องไปอีกทางหนึ่งของห้องอย่าให้บังที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ธงชาติและพระบรมฉายาลักษณ์เป็นอันขาด

ผู้ที่จะเข้ารับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยืนเข้าแถวตามลำดับ

การแต่งกาย

ผู้ทำหน้าที่มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น ถือได้ว่าเป็นผู้ทำหน้าที่ผู้แทนพระองค์ในการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนั้นในพิธีนี้ จึงต้องแต่งเครื่องแบบปรกติทั้งตัวผู้เป็นประธานและผู้ที่จะเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

วิธีเข้ารับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เมื่อประธานในพิธีมาถึงและเข้าสู่ห้องพิธี ให้ทุกคนในห้องนั้นยืนตรง (แต่ยังไม่ต้องแสดงความเคารพ) ประธานในพิธีเดินตรงไปยังที่บูชา จุดธูปเทียนนมัสการพระรัตนตรัย คำนับธงชาติ และถวายคำนับพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว จึงเดินไปยืนอยู่ตรงหน้าที่นั่งที่จัดไว้ ทุกคนที่อยู่ในห้องพิธีทำความเคารพด้วยวิธีก้มศีรษะลงคำนับ ประธานเคารพตอบ แล้วจึงนั่งลงได้

การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ ผู้เป็นประธานยืนมอบ เว้นไว้แต่ในสถานที่ที่จัดให้ผู้เป็นประธานอยู่บนเวที ผู้รับมอบอยู่เบื้องล่าง ผู้เป็นประธานจึงนั่งมอบ

วิธีเข้ารับปฏิบัติดังนี้

- เมื่อก้าวออกจากแถวให้เดินตรงไปหยุดอยู่ที่หน้าโต๊ะหมู่บูชาในระยะอันควร แล้วทำความเคารพโดยวิธีก้มศีรษะ ๑ ครั้ง เป็นการเคารพสิ่งสักการะทั้ง ๓ คือ พระพุทธรูป ธงชาติ และพระบรมรูปรวมกัน แล้วจึงเดินเข้าไปทำความเคารพประธานในพิธี ในระยะห่างพอควร คือ ประมาณ ๓ ก้าว แล้วจึงสืบเท้าเข้าไปรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การรับให้ยืนรับและไม่ต้องเอางาน
- เมื่อได้รับแล้ว ก้มศีรษะลงทำความเคารพประธานครั้งหนึ่ง แล้วก้าวถอยหลังออกมาประมาณ ๓ ก้าว หยุดยืนหันหน้าไปทางที่บูชา ก้มศีรษะลงคำนับสิ่งสักการะทั้ง ๓ อีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงเดินกลับไปยืนอยู่ตามตำแหน่งเดิมในอิริยาบทที่ถือเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไว้สูงระดับเอวตลอดเวลา ทั้งนี้ จนกว่าจะเสร็จพิธี

การประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย

การประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้แต่งเครื่องแบบตามระเบียบของทางราชการ มีเครื่องแบบเต็มยศ เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบปรกติ และเครื่องแบบสโมสร โดยถือระเบียบดังนี้

๑. แต่งเครื่องแบบเต็มยศ ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานตามลำดับของการเรียงลำดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่กล่าวมาแล้ว และตามกำหนดนัดหมายของทางการ การประดับนั้นให้ประดับตามพระราชบัญญัติ และโดยนัยดังนี้

ก. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดติดหน้าอก ให้ประดับไว้เหนือปกกระเป๋าเสื้อเบื้องซ้าย ต่ำกว่าแนวรังดุมเม็ดที่ ๑ ลงมาพองาม การเรียงลำดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่กำหนดให้ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย ให้เรียงจากด้านรังดุมไปปลายบ่าซ้าย ส่วนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่กำหนดให้ประดับที่อกเสื้อเบื้องขวา ให้เรียงจากด้านดุมไปปลายบ่าขวา

ข. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดสวมคอ ให้สวมภายในคอเสื้อนอก โดยให้ส่วนสูงของดวงตราจดขอบล่างของคอเสื้อ ถ้ามีเครื่องราชอิสริยาภรณ์คล้องคอหลายดวงให้ลดดวงตราที่มีลำดับรองลงมาประดับไว้ภายใต้ดวงที่คล้องคอ โดยให้แพรแถบแลบออกมานอกเสื้อพองาม หรือจะพับแพรแถบของดวงตรานั้นซ้อนกันพองาม กลัดติดไว้ภายใต้รังดุมเม็ดที่ ๒ ต่อจากดวงสวมคอลงมาก็ได้

ค. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดสวมคอมีดารา ดวงตราสวมคอให้ปฏิบัติอย่างเดียวกับข้อ ข ดาราให้ประดับไว้ที่อกเสื้อเบื้องซ้ายพองาม ถ้ามีดารามากกว่าหนึ่งดวง ให้ประดับดวงสูงไว้ต้น ดวงรองประดับต่อไปข้างซ้ายในระดับเดียวกัน ส่วนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่กำหนดให้ประดับดาราที่อกเสื้อเบื้องขวาก็ให้ประดับอนุโลมตามที่กล่าวไว้ในเบื้องซ้ายนั้น

ฆ. ผู้ได้รับพระราชทานสายสะพาย ให้สวมสายสะพายตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ แต่ถ้าได้รับพระราชทานสายสะพายมากกว่าหนึ่งสายขึ้นไป ให้สวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ออกชื่อในกำหนดนัดหมายทางการ ถ้าไม่ออกชื่อสายสะพาย หรือไม่ได้รับพระราชทานสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ออกชื่อในกำหนดนัดหมายทางการ ให้สวมสายสะพายสูงสุดที่ได้รับพระราชทาน หรือสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่เกี่ยวข้องกับงาน ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาจักรีบรมราชวงศ์ แม้จะสวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดใดก็ตาม ต้องสวมสายสร้อยห้อยตรามหาจักรีกับประดับจักรีดาราด้วยทุกครั้ง

ง. ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า หรือปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษให้สวมสายสร้อยหรือสวมสายสะพายอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามกำหนดนัดหมายของทางการ และห้อยตราปฐมจุลจอมเกล้ากับสิ่งที่สวมนั้น แต่จะสวมสายสร้อยจุลจอมเกล้ากับสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าทั้งสองอย่างในขณะเดียวกันไม่ได้ เวลาสวมสายสร้อยจุลจอมเกล้า ถ้าจะสวมสายสะพายด้วย ต้องสวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์อื่น

๑. ห้ามมิให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นพรัตนราชวราภรณ์ไปในงานที่ไม่นิยมว่าเป็นงานมงคล เช่น งานศพ เป็นต้น

๒. แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อย่างแต่งเต็มยศแต่ไม่สวมสายสะพายและไม่สวมสายสร้อย

๓. เวลาแต่งเครื่องแบบปรกติ ไม่ต้องประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เว้นแต่จะมีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ หรือมีกำหนดนัดหมายทางการไว้โดยเฉพาะจึงให้ปฏิบัติตามนั้น

๔. แต่งเครื่องแบบสโมสร ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จำลอง การจำลองเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ ให้จำลองขนาด ๑ ใน ๓ ของของจริง เว้นแต่ดวงตราชนิดคล้องคอจะจำลองมาประดับไม่ได้ หากจะประดับก็ให้ประดับดวงจริง การประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จำลองนี้ให้ประดับอนุโลมตามที่กล่าวไว้ในเรื่องเวลาแต่งเต็มยศ แต่ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดคล้องคอ หรือดาราหลายดวง ควรประดับแต่ดวงที่มีลำดับสูงดวงเดียว ดวงสวมคอต้องสวมให้แถบอยู่ใต้ผ้าผูกคอ ส่วนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนิดติดหน้าอก ให้ประดับที่คอพับของเสื้อใต้เครื่องหมายสังกัดพองาม ในการแต่งเครื่องแบบสโมสรนี้ ถ้ามีกำหนดนัดหมายทางการให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต้องประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จริง ผู้ได้รับพระราชทานสายสะพายให้สวมสะพายทับนอกเสื้อกั๊ก คืออยู่ในเสื้อสโมสร จะสวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ใดให้อนุโลมตามที่กล่าวไว้ในเรื่องแต่งเต็มยศ แต่ไม่สวมสายสร้อย

สำหรับสตรีให้ถือปฏิบัติตามระเบียบนี้โดยอนุโลม สำหรับทหารและตำรวจให้ปฏิบัติตามข้อบังคับหรือคำสั่งทางราชการทหารและตำรวจ

การขอพระราชทานอุปสมบทเป็นนาคหลวง และนาคในพระบรมราชานุเคราะห์

พระราชวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้า เมื่อมีจิตศรัทธาจะอุปสมบทตามราชประเพณี ผู้ปกครองหรือผู้ประสงค์จะอุปสมบทเองในฐานะพระราชวงศ์ ต้องกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตอุปสมบท และย่อมจะได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนาคหลวง

สำหรับราชสกุล และข้าราชการอื่น ๆ แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

การขอพระราชทานพระมหากรุณาเป็นนาคหลวงนั้น ผู้ขอพระราชทานต้องทำหนังสือยื่นต่อสำนักพระราชวัง เพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา

ส่วนข้าราชการพลเรือนในพระองค์ มีระเบียบหลักเกณฑ์การขอพระราชทานพระมหา-กรุณาในการอุปสมบท ดังนี้

๑. ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไป หรือข้าราชการพลเรือนในพระองค์ชั้นจัตวาที่เป็นราชตระกูล หรือราชินีกูล เมื่อได้รับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนในพระองค์มาครบ ๕ ปี บริบูรณ์แล้วขอพระราชทานพระมหากรุณาอุปสมบทเป็นนาคหลวงได้

๒. ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ดังกล่าวในข้อ ๑ ถ้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนในพระองค์มาแล้ว ๓ ปีบริบูรณ์ หรือข้าราชการพลเรือนในพระองค์ชั้นจัตวา ซึ่งมิได้เป็นราชตระกูลหรือราชินีกูลแต่ได้รับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนในพระองค์ครบ ๕ ปีบริบูรณ์แล้ว ขอพระราชทานเครื่องสมณบริขารไปอุปสมบทได้

๓. ผู้ที่จะขอพระราชทานพระมหากรุณาอุปสมบทเป็นนาคหลวงก็ดี หรือขอพระราชทานเครื่องสมณบริขารไปอุปสมบทก็ดี จะต้องเป็นผู้ที่ผู้บังคับบัญชาได้เลือกเฟ้นและรับรองแล้วว่าเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการสนองพระมหากรุณาธิคุณมาด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่ราชการมาแล้วเป็นอย่างดีสมควรได้รับพระราชทานพระมหากรุณาในการอุปสมบท

๔. ให้ผู้ที่จะขอพระราชทานพระมหากรุณารายงานแจ้งความประสงค์ที่จะขอพระราชทานพระมหากรุณาผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อพิจารณารับรองมาโดยลำดับ รายงานดังกล่าวนี้ให้เสนอถึงสำนักพระราชวังก่อนวันอุปสมบทไม่น้อยกว่า ๓ เดือน

๕. ผู้ที่ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาในการอุปสมบท จะต้องจำพรรษาในวัดที่มีการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างน้อย ๑ พรรษาเต็ม

๖. การนับวันรับราชการให้นับตั้งแต่วันดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการพลเรือนในพระองค์จนถึงวันที่ยื่นเรื่องราวขอพระราชทานพระมหากรุณาในการอุปสมบท ห้ามมิให้นับเวลาที่เป็นข้าราชการวิสามัญเข้ามารวมด้วย

๗. ห้ามมิให้ผู้ที่รับราชการยังไม่ถึงชั้นหรือยังไม่ครบกำหนดเวลาตามที่ได้ระบุไว้ในหลัก-เกณฑ์ ข้อ ๑ และ ๒ ยื่นเรื่องราวขอพระราชทานพระมหากรุณาในการอุปสมบท เว้นไว้แต่จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระมหากรุณาเป็นกรณีพิเศษ

การขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ - การขอพระราชทานเพลิงศพ และหีบเพลิง

ผู้มีสิทธิได้รับพระราชทานน้ำหลวง เพลิงหลวง และหีบเพลิง ต้องมีตำแหน่ง ชั้น และยศ ดังต่อไปนี้

๑. พระสมณศักดิ์ ที่มีตำแหน่งตั้งแต่ชั้น "พระครูสัญญาบัตร" ขึ้นไป

๒. พระราชวงศ์ ตั้งแต่ชั้น "หม่อมเจ้า" ขึ้นไป

๓. ผู้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์

๔. รองเสวกตรี ขึ้นไป

๕. รองอำมาตย์ตรี ขึ้นไป

๖. ข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นตรี ขึ้นไป

๗. ข้าราชการฝ่ายทหาร ตำรวจ ยศชั้นร้อยตรี ขึ้นไป

๘. พนักงานเทศบาลตรี ขึ้นไป

๙. ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตั้งแต่ "เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย" บ.ม. ขึ้นไป

๑๐. ผู้มีเกียรติที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ "จุลจอมเกล้า" (จ.จ.) หรือ "ตราสืบตระกูล" (ต.จ.) ขึ้นไป

๑๑. ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เหรียญ "รัตนาภรณ์" รัชกาลปัจจุบัน

๑๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาลที่ถึงแก่กรรมในขณะดำรงตำแหน่ง

๑๓. รัฐมนตรี ถึงแก่อนิจกรรมในขณะดำรงตำแหน่ง

๑๔. ผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นกรณีพิเศษ

สำหรับพระสมณศักดิ์ พระราชวงศ์ ข้าราชการ ถ้าทำลายชีพตนเอง ไม่พระราชทานเพลิงและเครื่องประกอบเกียรติยศ

เมื่อบุคคลผู้อยู่ในหลักเกณฑ์รับพระราชทานถึงแก่กรรมลง เจ้าภาพที่ประสงค์จะขอรับพระราชทาน จะต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. ถ้าจะขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ เจ้าภาพ หรือทายาท จะต้องจัดดอกไม้กระทง ๑ กระทง ธูปไม้ระกำ ๑ ดอก เทียน ๑ เล่ม มีพานรองพร้อม ไปราบถวายบังคมลา โดยติดต่อที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ในพระบรมมหาราชวัง พร้อมทั้งนำใบมรณบัตร และหลักฐานที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่ได้รับ ไปแสดงแก่เจ้าหน้าที่เพื่อการจัดชั้นของเครื่องเกียรติยศประกอบศพได้ถูกต้อง

ส่วนพระสงฆ์สมณศักดิ์ ไม่ต้องมีดอกไม้ธูปเทียน เป็นหน้าที่ของกรมศาสนา แจ้งการมรณภาพและขอพระราชทาน

๒. เมื่อจะประกอบการฌาปนกิจ เจ้าภาพ หรือทายาท ผู้ประสงค์ขอพระราชทานเพลิงศพ

๒.๑ จะต้องทำหนังสือแจ้งไปยังกระทรวงเจ้าสังกัดของผู้ถึงแก่กรรมโดยระบุ

ก. ชื่อ ตำแหน่ง ชั้น ยศ ของผู้ถึงแก่กรรม

ข. ถึงแก่กรรมด้วยโรคอะไร? ที่ไหน? เมื่อใด

ค. ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อะไรบ้าง?

ง. มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานเครื่องเกียรติยศประกอบศพอย่างใดบ้าง?

จ. ประกอบการฌาปนกิจศพที่วัดไหน? จังหวัดไหน? วันเวลาใด?

๒.๒ ติดต่อทางสุสานวัด เพื่อประกอบการฌาปนกิจ

การขอพระราชทานเพลิงศพนั้น จะต้องไม่ตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวันเฉลิมฉลองศิริราชสมบัติ พระราชพิธีฉัตรมงคล

ผู้มีสิทธิได้รับพระราชทานเพลิง ถ้าจะประกอบการฌาปนกิจนอกเขตกรุงเทพมหานคร ทางสำนักพระราชวัง จะได้จัดหีบเพลิงให้กระทรวงเจ้าสังกัดรับส่งไปพระราชทานเพลิง ถ้าหากเจ้าภาพมีความประสงค์จะให้เจ้าพนักงานเชิญเพลิงหลวงไปพระราชทาน เจ้าภาพจะต้องจัดพาหนะมารับ-ส่ง และกลับ ในวันเดียวกัน

ถ้าประกอบการฌาปนกิจในเขตกรุงเทพมหานคร สำนักพระราชวังจะได้จัดเจ้าพนักงานเชิญเพลิงหลวงไปพระราชทาน โดยรถยนต์หลวง

สำหรับเครื่องประกอบเกียรติยศ ได้แก่ หีบ โกศ ฉัตรตั้ง นั้น ทางสำนักพระราชวังจะได้เชิญไปประกอบ และแต่งตั้งไว้มีกำหนดเพียง ๗ วัน เมื่อพ้นไปแล้วเจ้าภาพ หรือทายาท ยังไม่กำหนดพระราชทานเพลิง ถ้าทางราชการมีความจำเป็นจะถอนส่วนประกอบลองนอกของหีบโกศ ไปใช้ในราชการต่อไป

รายการสิ่งของ

เกี่ยวกับการศพเมื่อถึงแก่กรรม

และ

เครื่องเกียรติยศประกอบศพที่จัดพระราชทาน

ชั้นหีบ

เมื่อถึงแก่กรรม เจ้าภาพต้องจัด

๑. ดอกไม้ ธูปเทียน มีพานรองพร้อม ไปกราบถวายบังคมลา (เพื่อขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ และเครื่องเกียรติยศประกอบศพ)

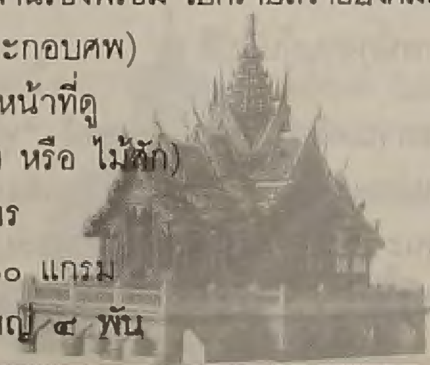
๒. ใบมรณบัตรให้เจ้าหน้าที่ดู

๓. หีบลองใน (ไม้ยาง หรือ ไม้สัก)

๔. ผ้าขาวยาว ๖ เมตร

๕. ด้ายดิบหนัก ๑,๒๐๐ แกรม

๖. กระดาษฟางพับใหญ่ ๔ พับ

๗. น้ำยาฟอร์มลิน ๒ ขวด (ราดกันเหม็น)
๘. ดอกไม้ ธูปเทียน และหวีไทย อย่างละ ๑
๙. ดอกไม้สดสีต่าง ๆ ใช้ปักขวด และประดับในพาน สำหรับตั้งแต่งชั้นศพ

เครื่องเกียรติยศประกอบศพที่จัดพระราชทาน
(เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น)

๑. น้ำหลวงอาบศพ
๒. หีบเกียรติยศ
๓. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ
๔. พาหนะรับ-ส่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

หมายเหตุ ศพใดได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ "ทุติยจุลจอมเกล้า" (ท.จ.) หรือพระราชวงศ์ชั้น "หม่อมเจ้า" ก็ได้รับพระราชทาน ชั้นรองหีบเกียรติยศ ขวดปักดอกไม้ พานจัดดอกไม้ (ดอกไม้เป็นของเจ้าภาพ) เชิงเทียนไฟฟ้า ฉัตรเบญจาตั้งประดับศพ และปี่ กลองชนะ ประโคม เวลาพระราชทานน้ำอาบศพเพิ่มขึ้นอีก โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น

บัญชีค่าใช้จ่าย

เกี่ยวกับการพระราชทานเพลิงเผาศพ
และ
เครื่องเกียรติยศประกอบศพที่จัดพระราชทาน

ชั้นหีบ
เครื่องเกียรติยศประกอบศพที่จัดพระราชทาน
(เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น)

๑. เครื่องขมาศพ
๒. เพลิงหลวงเผาศพ
๓. หีบเกียรติยศประกอบศพ
๔. เจ้าพนักงานปฏิบัติ
๕. พาหนะรับ-ส่ง เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติ

หมายเหตุ ศพใดได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ "ทุติยจุลจอมเกล้า" (ท.จ.) หรือพระราชวงศ์ชั้น "หม่อมเจ้า" ก็ได้รับพระราชทานรถวอเชิญศพ ฉัตร ๑ สำรับ แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ประโคมแห่ศพเวียนเมรุและประโคมเวลาพระราชทานเพลิงศพเพิ่มขึ้นอีก **โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น**

รายการสิ่งของ

เกี่ยวกับการศพเมื่อถึงอนิจกรรม

และ

เครื่องเกียรติยศประกอบศพที่จัดพระราชทาน

ชั้นโกศ

เมื่อถึงอนิจกรรม เจ้าภาพต้องจัด

๑. ดอกไม้ ธูปเทียน มีพานรองพร้อม ไปกราบถวายบังคมลา (เพื่อขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ และเครื่องเกียรติยศประกอบศพ)

๒. ใบมรณบัตรให้เจ้าหน้าที่ดู

๓. ผ้าขาวยาว ๘ เมตร

๔. ด้ายดิบหนัก ๑,๒๐๐ แกรม

๕. กระดาษฟางพับใหญ่ ๕ พับ

๖. ดอกไม้ ธูปเทียน และหวีไทย อย่างละ ๑

๗. ดอกไม้สดสีต่าง ๆ ใช้ปักขวด และประดับในพาน สำหรับตั้งแต่งชั้นโกศศพ ๒ ชั้น (ขวด ๘ ขวด พาน ๑๒ พาน)

เครื่องเกียรติยศประกอบศพที่จัดพระราชทาน

(เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น)

๑. น้ำหลวงอาพศพ

๒. โกศ พร้อมด้วยชั้นรองโกศ

๓. เชิงเทียนไฟฟ้า ขวดปักดอกไม้ พานจัดดอกไม้ (ดอกไม้เป็นของเจ้าภาพ)

๔. ด้ายดิบหนัก ๑,๐๐๐ แกรม ขี้ผึ้งยาโกศหนัก ๒,๐๐๐ แกรม น้ำมันมะพร้าว ๒ ลิตร

๕. เตียงสำหรับอาบน้ำศพ

๖. ผ้าโยง สายแถบ สำหรับติดโกศศพ

๗. ฉัตร ๑ สำรับ ตั้งประดับศพ

๘. ปี่ กลองชนะ ประโคมเวลาพระราชทานน้ำอาบศพ

๙. เจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ

๑๐. พาหนะรับ-ส่ง เจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ

หมายเหตุ

ศพใดได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตั้งแต่ "ประถมาภรณ์ช้างเผือก" (ป.ช.) จะได้รับพระราชทาน

๑. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม เงินถวายพระสวดอภิธรรม กระโถนขันน้ำ พานหมากพลู พร้อมด้วยบุหรี่และไม้ขีดไฟ ทั้งหมดกำหนด ๓ คืน

๒. เครื่องนมัสการ สำหรับเจ้าภาพจุดบูชาพระสวดพระอภิธรรม ๓ คืน ทั้งนี้ **ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น**

บัญชีค่าใช้จ่าย

เกี่ยวกับการพระราชทานเพลิงเผาศพ

และ

เครื่องเกียรติยศประกอบศพที่จัดพระราชทาน

ชั้นโกศ

เจ้าภาพจะต้องจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ในการเปลื้องเครื่องสุกำศพ และการพระราชทานเพลิง ดังนี้

(ก) ๑. ติดต่อขอใบอนุญาตเผาศพมอบเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง

รายการ	จำนวน	ราคา
๒. ผ้าขาวยาว	๘ เมตร	ราคาประมาณ ๖๐๐ บาท (รายการ ๒–๖)
๓. ด้ายดิบหนัก	๑,๒๐๐ แกรม	
๔. ผ้าปลาสติกยาว	๕ เมตร	
๕. กระดาษฟางพับใหญ่	๕ พับ	
๖. เสื่อ	๑ ผืน	
๗. หีบสำหรับใส่บุพโพ	๑ หีบ	ราคา ๖๕๐ บาท
๘. เครื่องสุม-ดับกลิ่น และมะพร้าวแก้ว	๑ ชุด	ราคา ๒๐๐ บาท
๙. หยวกลายเครื่องสดแต่งจิตกาธาน	๑ ชุด	ราคา ๕๐๐ บาท
๑๐. ดอกไม้แผงเครื่องสดแต่งจิตกาธาน	๑ ชุด	ราคา ๑,๕๐๐ บาท
๑๑. ค่าจ้างคนหามเสลี่ยงเชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ (ในกรณีที่ไม่ใช้รถยนต์แห่เวียนเมรุ)	๘ คน	ราคา ๔๐๐ บาท
๑๒. ค่าจ้างคนหามเสลี่ยงพระนำศพเวียนเมรุ (ในกรณีที่ไม่ใช้รถยนต์แห่เวียนเมรุ)	๔ คน	ราคา ๒๐๐ บาท

การเก็บอัฐิ

(ข) รายการ	จำนวน	ราคา
๑. โกศสำหรับบรรจุอัฐิ	๑ โกศ	ของเจ้าภาพ
๒. ขันพานรองพร้อม	๑ ชุด	ของเจ้าภาพ
๓. น้ำอบไทยขวดใหญ่	๑ ขวด	ราคา ๒๐ บาท
๔. เครื่องทองน้อยสักการะอัฐิ	๑ เครื่อง	ราคาอย่างต่ำ ๕๐ บาท
๕. ลุ้งใส่อังคาร	๑ ลุ้ง	ราคา ๒๐๐ บาท

ส่วนการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตประกอบการรับพระราชทานเพลิงเผาศพที่เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ต้องทำหนังสือขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตยื่นทางสำนักพระราชวัง และจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ดังนี้

(ค) โกศไม้สำหรับใส่ศพเผาจริง ๑ โกศ ๕๒๐ บาท
รวมรายประมาณ ก. ข. ค. เป็นเงินทั้งสิ้น ๕,๘๒๐ บาท

จะขอให้สำนักพระราชวังช่วยเหลือจัดให้ เจ้าภาพต้องมอบเงินค่าใช้จ่ายตามรายประมาณ

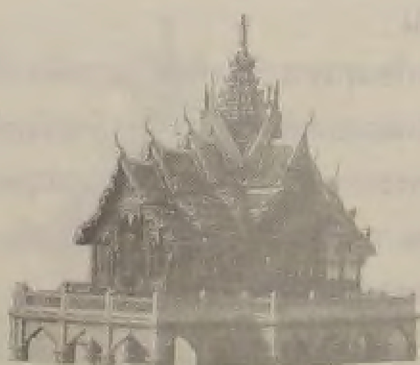
เครื่องประกอบเกียรติยศที่จัดพระราชทาน

(เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น)

๑. เครื่องขมาศพ
๒. เพลิงหลวง
๓. รถวอประเทียบเชิญศพ
๔. โกศเกียรติยศประกอบศพ
๕. ฉัตร แห่เวียนเมรุ ปี่ กลองชนะ ประโคมแห่เวียนเมรุ และประโคม เวลารับพระราชทานเพลิง
๖. เจ้าพนักงานปฏิบัติ
๗. พาหนะ รับ-ส่ง เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติ

หมายเหตุ

ศพใดได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ "ประถมาภรณ์ช้างเผือก" จะได้รับพระราชทานผ้าไตรของหลวงทอดถวายพระบังสุกุล ก่อนรับพระราชทานเพลิง ๕ ไตร

ระเบียบการบรรเลงดุริยางค์ในการพระราชพิธี หรือพิธีการต่าง ๆ

ตามที่สำนักพระราชวังได้ประกาศระเบียบการบรรเลงดุริยางค์ ในการพระราชพิธีหรือพิธีการต่าง ๆ ฉบับลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ ไว้แล้วนั้น ในกาลต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระอิสริยศักดิ์พระบรมราชวงศ์บางพระองค์ให้สูงขึ้น จึงควรที่จะได้มีระเบียบการบรรเลงดุริยางค์ เพื่อถวายความเคารพรวมอยู่ในฉบับเดียวกัน ฉะนั้น ให้ยกเลิกระเบียบฉบับลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ นั้นเสีย และให้ใช้ระเบียบปฏิบัติดังต่อไปนี้แทน

๑. พิธีการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีทั้งรับและส่งเสด็จฯ

๒. พิธีการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน

ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีทั้งรับและส่งเสด็จฯ

๓. พิธีการที่จัดกองทหารเกียรติยศสำหรับพระมหากษัตริย์ในอดีตหรือจัดกองทหารเกียรติยศสำหรับบุคคลอื่นด้วย (เช่น เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดพระราชานุสาวรีย์หรือเสด็จพระราชดำเนินในงานศพที่มีกองทหารเกียรติยศสำหรับศพ)

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึง กองทหารเกียรติยศสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ถ้ามี) หรือแถวทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์รับเสด็จฯ ถวายความเคารพ ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี แตรเดี่ยวแถวรับเสด็จฯ เป่าเพลงคำนับ ๓ จบ กองทหารเกียรติยศอีกกองหนึ่งถวายความเคารพโดยไม่บรรเลงดุริยางค์เมื่อจบพิธีการของผู้ที่ได้รับจัดกองเกียติยศแล้ว กองทหารเกียรติยศสำหรับผู้นั้นกลับ เฉพาะกองทหารเกียรติยศ สำหรับพระราชานุสาวรีย์คงรออยู่จนกว่าจะเสด็จพระราชดำเนินกลับ และให้ถวายความเคารพเมื่อเสด็จฯ กลับด้วย แต่ไม่ต้องบรรเลงดุริยางค์

๔. พิธีการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยประมุขต่างประเทศ

๔.๑ ดุริยางค์บรรเลงเพลงชาติของประเทศนั้น จบแล้วบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีทั้งรับและส่งเสด็จฯ ในกรณีที่ประมุขต่างประเทศเสด็จฯ หรือไปตามลำพังดุริยางค์บรรเลงเพลงชาติของประเทศนั้น

๔.๒ ในกรณีที่จัดกองทหารเกียรติยศ ๒ กอง คือ กองทหารเกียรติยศสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และกองทหารเกียรติยศสำหรับประมุขต่างประเทศ

๔.๒.๑ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ถึงให้กองทหารเกียรติยศถวายความเคารพพร้อมกันทั้ง ๒ กอง เฉพาะกองทหารเกียรติยศสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพียงกองเดียวบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

๔.๒.๒ เมื่อประมุขต่างประเทศเสด็จฯ หรือมาถึง ให้กองทหารเกียรติยศแสดงความเคารพพร้อมกันทั้ง ๒ กอง เฉพาะกองทหารเกียรติยศสำหรับประมุขต่างประเทศเพียงกองเดียวบรรเลงเพลงชาติของประเทศนั้น

๔.๒.๓ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยประมุขต่างประเทศ กองทหารเกียรติยศทั้ง ๒ กอง ถวายและแสดงความเคารพพร้อมกัน กองทหารเกียรติยศสำหรับประมุขต่างประเทศบรรเลงเพลงชาติของประเทศนั้นก่อน แล้วกองเกียรติยศสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

๔.๓ ในกรณีที่จัดกองทหารเกียรติยศกองเดียว

๔.๓.๑ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถึง กองทหารเกียรติยศถวายเคารพดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

๔.๓.๒ เมื่อประมุขต่างประเทศเสด็จฯ หรือมาถึงกองทหารเกียรติยศแสดงความเคารพ ดุริยางค์บรรเลงเพลงชาติของประเทศนั้น

๔.๓.๓ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยประมุขต่างประเทศ กองทหารเกียรติยศถวายและแสดงความเคารพ ดุริยางค์บรรเลงเพลงชาติของประเทศนั้นก่อน แล้วจึงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

๕. พิธีการที่สมเด็จพระบรมราชินีในรัชกาลอื่น ๆ เสด็จพระราชดำเนิน

ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีทั้งรับและส่งเสด็จฯ

๖. พิธีการที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จพระราชดำเนิน

ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีทั้งรับและส่งเสด็จฯ

๗. พิธีการที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนิน

ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีทั้งรับและส่งเสด็จฯ

๘. พิธีการที่สมเด็จพระบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระบรมราชวงศ์ชั้นสมเด็จเจ้าฟ้าหรือพระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเสด็จเป็นประธาน

ดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาชัยทั้งรับและส่งเสด็จ

๙. พิธีการที่ผู้แทนพระองค์ปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ในงานเสด็จพระราชดำเนิน

๙.๑ ถ้าผู้แทนพระองค์คือสมเด็จพระบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระบรมราชวงศ์ชั้นสมเด็จเจ้าฟ้า หรือพระวรชายา ในองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เมื่อผู้แทนพระองค์เสด็จมาถึง ดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาชัย และเมื่อผู้แทนพระองค์ประทับเรียบร้อยแล้ว ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเป็นสัวรเปิดงาน เมื่อปิดงานดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และเมื่อผู้แทนพระองค์เสด็จกลับ ดุริยางค์บรรเลงเพลงมหาชัย

๙.๒ ถ้าผู้แทนพระองค์เป็นบุคคลอื่น เมื่อผู้แทนพระองค์มาถึง ดุริยางค์ไม่บรรเลงเพลงใด ๆ และเมื่อผู้แทนพระองค์นั่งเรียบร้อยแล้ว ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเป็นการเปิดงาน เมื่อปิดงานดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และเมื่อผู้แทนพระองค์กลับ ดุริยางค์ไม่ต้องบรรเลงเพลงใด ๆ

๑๐. ในกรณีที่จัดกองเกียรติยศตำรวจหรือลูกเสือ คงปฏิบัติเช่นเดียวกับกองทหารเกียรติยศ

การดื่มถวายพระพร

ด้วยได้ปรากฏว่าในงานเลี้ยงต่าง ๆ ที่เอกชนจัดขึ้น และลักษณะของงานมิได้เกี่ยวข้องถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น งานเลี้ยงฉลองการสมรสที่มิใช่การสมรสพระราชทาน ก็ได้มีการชักชวนให้ดื่มถวายพระพรแล้ว ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีด้วย จึงมีผู้ข้องใจสงสัยว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการถูกต้องหรือไม่ ควรที่ทางราชการจะได้ให้คำแนะนำ

สำนักพระราชวังจึงขอแนะนำว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ทรงเป็นพระประมุข และทรงเป็นที่เคารพสักการะอย่างยิ่งของทุกคนในชาติ ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะแสดงความปรารถนาดีและแสดงความจงรักภักดีต่อเบื้องพระยุคลบาทได้ การเชิญชวนให้ดื่มถวายพระพรเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เป็นการแสดงออกซึ่งความปรารถนาดีและจงรักภักดีประการหนึ่ง ทุกคนจึงย่อมมีสิทธิที่จะกระทำได้ แต่ก็ควรระมัดระวังให้การได้เป็นไปโดยควรแก่พระเกียรติยศ กล่าวคือถ้าจะให้มีการเชิญชวนดื่มถวายพระพรก็ควรเชิญชวนดื่ม เฉพาะในงานที่จัดขึ้นเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นงานที่มีเกียรติและบรรดาผู้ไปในงานแต่งกายสุภาพ เช่น งานฉลองเพื่อความเป็นสิริมงคลหรือเพื่อความสามัคคี หรือเพื่อเป็นเกียรติแก่บุคคลหรือคณะบุคคล สำหรับงานเลี้ยงเพื่อความสนุกสนานเฮฮาระหว่างกัน โดยไม่คำนึงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่สมควรที่จะมีการดื่มถวายพระพร

อนึ่ง การดื่มแชมเปญอำนวยพรหรือถวายพระพร เป็นขนบประเพณีที่ปฏิบัติกันในสังคมของโลกเกือบจะทั่วไป และไทยเราก็ได้ถือเป็นแบบอย่างการปฏิบัติมานาน ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ หรือที่ ๕ แต่โดยเหตุที่แชมเปญเป็นของหายากในเมืองไทย ทั้งราคาก็แพงมาก ในบางสังคมจึงใช้เครื่องดื่มที่พอจะหาใช้กันได้แทน การดื่มแชมเปญจึงกลายเป็นดื่มสุราหรือเบียร์ แต่ก็ถือว่าเป็นการดื่มถวายพระพร. ด้วยความจงรักภักดีเช่นกัน เพราะค่าอยู่ที่น้ำใจอันแสดงออกซึ่งความภักดีมิใช่ค่าของเครื่องดื่ม

และการดื่มถวายพระพรนั้น ขึ้นอยู่แก่จิตใจของผู้ถวายพระพร เขาจะถวายเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียว หรือจะถวายพระพรสมเด็จพระอัครมเหสี และพระราชวงศ์พระองค์ใดบ้าง ย่อมสุดแต่อัธยาศัยและสุดแต่โอกาส สำนักพระราชวังเห็นว่าไม่เป็นการสมควรที่ทางราชการจะไปชี้จูง อันจะทำให้ค่าแห่งน้ำใจที่จะออกมาด้วยความภักดีนั้นลดน้อยลงไป.

ความหมายของคำว่า “หมายกำหนดการ” และ “กำหนดการ”

“หมายกำหนดการ” เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีโดยเฉพาะ ลักษณะของเอกสารจะต้องอ้างพระบรมราชโองการ คือขึ้นต้นด้วยข้อความว่า “นายกรัฐมนตรี หรือเลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า” เสมอไป และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะต้องส่งต้นหมายกำหนดการดังกล่าวนี้ เสนอนายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพื่อให้เป็นพระบรมราชโองการที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ

ส่วน “กำหนดการ” เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานโดยทั่วไปที่ทางราชการหรือส่วนเอกชนจัดทำขึ้นเอง แม้ว่างานนั้น ๆ จะเป็นงานที่เกี่ยวข้องถึงเบื้องพระยุคลบาท เช่น เป็นงานที่เสด็จพระราชดำเนิน แต่ถ้างานนั้นมิได้เป็นงานพระราชพิธีซึ่งกำหนดขึ้นโดยพระบรมราชโองการแล้วเรียกว่ากำหนดการทั้งสิ้น เช่นขั้นตอนของงานสวนสนามสำแดงความสวามิภักดิ์ของทหารรักษาพระองค์ก็ใช้ว่ากำหนดการ เพราะงานนี้มิใช่พระราชพิธีที่มีพระบรมราชโองการให้จัดขึ้น หากแต่เป็นทางราชการทหารจัดขึ้นเพื่อสำแดงความสวามิภักดิ์ต่อเบื้องพระยุคลบาท.

ขอขอบพระคุณผู้นำพวงหรีดมาร่วมบำเพ็ญกุศลศพ
เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ (ตั้งตรงจิตต์)

1. ลูก - หลาน
2. พล.ท.จวน วรรณรัตน์ - คุณหญิง
3. พล.ท.สุจินดา - วรรณี คราประยูร
4. พล.ร.ต.วิชัย - ม.ร.ว.สินี สุพรรณพงศ์
5. พล.ร.ต.วัธนพล เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา
6. พล.อ.ต.ดิภาพ - สุดา ศึกษากิจ
7. พล.ต.ต.สมควร - สุภา หริกุล
8. สำนักงานเลขานุการกองทัพเรือ
9. รร.นายร้อยตำรวจ
10. พยาบาลโรงพยาบาลราชวิถี รุ่น 9
11. ศิษย์เบญจมฯ นครศรีฯ
12. น.ร.ต. รุ่น 7
13. ราชินี รุ่น 96
14. น.อ.สมพงษ์ - สุพรรณรัศม์ ศิริหงษ์
15. เกษม ประสพทรัพย์
16. บัวเยาว์ ฟองศรี และลูก ๆ
17. สมศักดิ์ - แสงหล้า คล่องประมง
18. นายจำรูญ สว่างเย็น และครอบครัว ผู้จัดการสินมั่นคง ประกันภัย สาขานครศรีฯ
19. สัมพันธ์บริการ นครนายก
20. บริษัท ที.เจ.ที.เซอร์วิส
21. เจือ เปรมศรีรัตน์ และลูก - หลาน

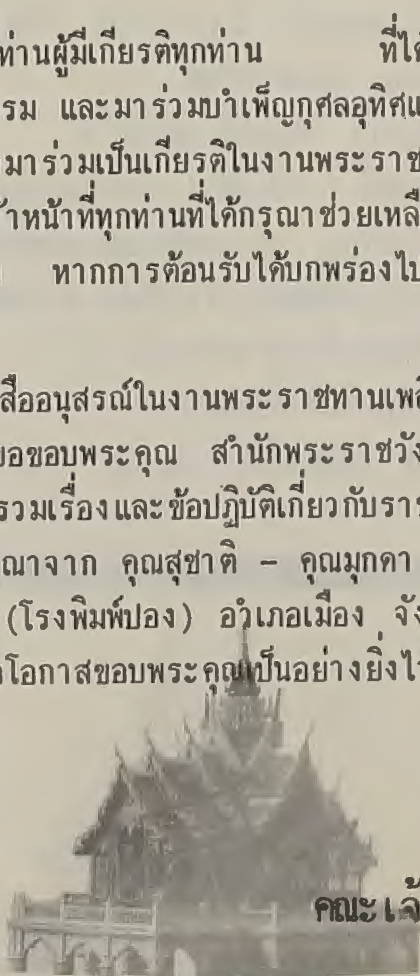

ลูก - หลาน ๆ

ขอขอบคุณ

เจ้าภาพขอขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่ได้กรุณามาร่วมในพิธีรดน้ำศพ เป็นเจ้าภาพในการสวดพระอภิธรรม และมาร่วมบำเพ็ญกุศลอุทิศแด่ เจ้ามุกดา ณ เชียงใหม่ (ตั้งตรงจิตต์) พร้อมทั้งได้กรุณามาร่วมเป็นเกียรติในงานพระราชทานเพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษในวันนี้ ตลอดจนญาติมิตรและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้กรุณาช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้การจัดงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย หากการต้อนรับได้บกพร่องไป เจ้าภาพขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

สำหรับการจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ แด่เจ้ามุกดา ฯ ครั้งนี้ เจ้าภาพขอขอบพระคุณ สำนักพระราชวังที่ได้กรุณาอนุญาตให้คัดลอกข้อความบางตอนจากหนังสือ "รวมเรื่องและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับราชสำนัก" ลงพิมพ์ นอกจากนั้นคณะเจ้าภาพยังได้รับความกรุณาจาก คุณสุชาติ - คุณมุกดา สุทธาวาสสุนทร หุ้นส่วนบริษัทเชียงใหม่สหนวกิจ จำกัด (โรงพิมพ์ปอง) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้จัดการพิมพ์ให้โดยไม่คิดราคา จึงขอถือโอกาสขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คณะเจ้าภาพ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ปอง ๑๓๒ อาคารโรงภาพยนตร์สุริยง
อ.เมือง เชียงใหม่ โทร.(๐๕๓) ๒๓๔๗๔๓, ๒๓๔๘๗๔